גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ

נִפְלָאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

אפשר לתאר את הענין שלנו בעולם כקידוש ה':
כשהקב"ה מתאווה לדירה בתחתונים —
הדירה בתחתונים פירושה קידוש שם ה' בעולם.
המשיח הוא מי שהכי מתעצם עם הענין של קידוש ה',
וביאתו־התגלותו היא קידוש ה' הכי גדול בעולם.
על הגלות כתוב בפירוש שהיא חילול השם
וכל תכליתה היא קידוש ה' שיהיה בגאולה.

[מתוך השיעור 'איפה סבא?!']

צו־הגדול תשפ"ו

396 | שנה שמינית

צו־הגדול ה'תשפ"ו

04 **איפה סבא?!**
רבי, התקשרות ולימוד חסידות
פרקי יסוד בתורת החסידות

15 **"וגדולתך אספרנה"**
לימוד מאמר "ענין שבת הגדול" לר"ה מפאריטש
גילוי גדולת ה' העצמית בשבת הגדול

23 **מתכוננים לגדלות**
מאור עינים שבת הגדול
נקודת המעבר מקטנות מצרים לגדלות פסח

25 **הניגון החסידי**
ניגון מספר 671 – היטיבה ה'
לפרק החדש של הרבי – קכ"ה

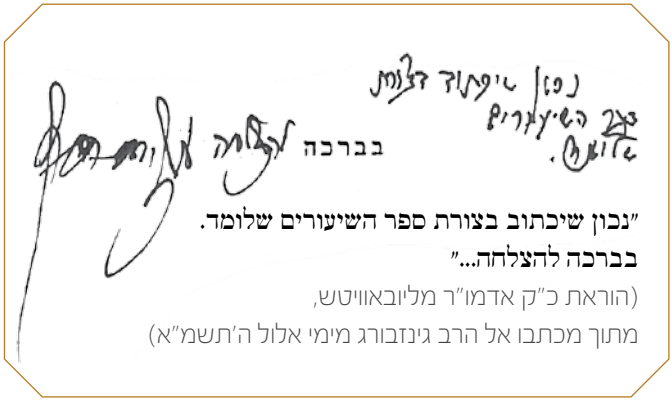
26 **הסיפור החסידי**
נקמת האיכר
סיפור לפסח

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
הצורך ברבי והסברי הרבי בענייני מדע

29 כַּאֲשֶׁר עִוְּתָנִים
יוֹם הֻלַּדְתִּי!
רָזִי יַסְבִּיר לָנוּ לָמָּה בִּכְלָלצָרִיךְ לַחְגֹּג
יוֹם הֻלַּדְתִּי

העלון מופק ע"י עמותת **אוהבים להיות יהודים**.
לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווה

"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד. בברכה להצלחה..."
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש, מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

ב"ה

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות**, בתוך כל בית ישראל.

שלשה שיעורים בגליון השבוע: שיעור על **יסודות החסידות** משבת זכור, ביאור על מאמר של **ר' הלל מפאריטש** לשבת הגדול ושיעור **מאור עינים** לשבת הגדול.

השיעור הראשון – **איפה סבא?!** – הוא **שיעור מתוק ויסודי** משבת זכור הנוגע ב**פרקי יסוד בתורת החסידות** בכלל ובתורתו של **הרבי מליובאוויטש** בפרט, לקראת יום הולדתו, י"א ניסן, שיחול ביום ראשון. השיעור נמסר לנכדי הרב, והוא מדריך **כיצד יש ללמוד חסידות באופן פנימי**, ונותן הגדרות מופלאות לחסיד וגם לרבי. למדו כל פרק בשיעור בנחת ובהפנמה, כאילו הוא שיעור בפני עצמו.

ההכנה ל**י"א ניסן** – **יום הולדתו של הרבי** – לא מסתיימת בשיעור זה. בנוסף אליו, גם מדורי **הניגון** החסידי, **מענות ותשובות** והמדור ל**ילדים** מהווים הכנה ליום הבהיר זה.

השיעור השני – "וגדולתך אספרנה" – הוא **לימוד מעמיק** במאמר של **רבי הלל מפאריטש** על ענינו של שבת הגדול, מערב פסח שחל בשבת אשתקד. שלא כדרכנו, זהו **לימוד מעמיק בגוף המאמר**, עם הרבה 'אותיות' של עומק הקבלה והחסידות, שדורש **תשומת לב והשקעה**. אך מי שילמד בעומק יוכל ללקט מבין הדברים – בנוסף לדברי רבי הלל הנפלאים – ציצים ופרחים בעניינים יסודיים (בפרט בפסקאות העוסקות במישרין בשבת הגדול).

השיעור השלישי – **מתכוננים לגדלות** – הוא שיעור בדרוש ה**מאור עינים לשבת הגדול** ובו מתבארת העליה השייכת לשבת הגדול – **מהקטנות של מצרים לגדלות של חג הפסח** – מִנְסים המלובשים בטבע לגילויים ונסי הנִסים **שלמעלה מהטבע**.

שמו לב שלכל שיעורי הגליון השבוע ישנן **גרסאות מלאות** עם הרבה הוספות שלא נכנסו מפאת קוצר היריעה. את השיעורים המלאים תוכלו לקבל **ברשימת התפוצה** שלנו, אליה ניתן להרשם בכתובת המייל המופיעה **בגב הגליון**.

ועוד הערה: **השבוע יצא לאור** ספר חדש וחשוב, "**אהלך באמתך**" (ראו מודעה בעמוד 22) ובהשגחה פרטית שני השיעורים הגדולים 'מתכתבים' איתו, עושים חשק ללמוד בו (וגם רומזים מה יהיה הספר הבא בסדרה החשובה הזו...).

בתפלה להמשך נסי ה', בשורות טובות, ישועות ונחמות,
שבת שלום ומבורך,
המערכת

סדר הלימוד לשבוע הקרוב הבעל"ט:
נ"ך יומי – משלי פרקים ג־ט; **משנה – זבחים** פרק ז.

שיעור

רבי, התקשרות ולימוד חסידות

איפה סבא?!

קיצור מהלך השיעור

בשבת זכור – בה נפתחה המלחמה עם איראן – התקיימה בבית הרב שבת־נכדים בגילאי ישיבות, עם שיעורים ארוכים ומשמחי־לב. מתוך הדברים נדלו כאן פרקי־יסוד העוסקים ב**יסודות החסידות – רבי, חסיד ולימוד החסידות**. **פרק א** מדריך כיצד **לחפש את הרבי בתוך שיחה שלו** (וגם את ה' בתוך התורה בכלל...). **פרק ב** עוסק בעיקר עניינו של חסיד – מציב קומה שלמה בנושא, עם דגש על כך ש**עיקר חסידות חב"ד הוא קידוש ה'**. **פרק ג** הוא הדרכה מפורטת על **שלשה שלבים בלימוד כל דרוש בחסידות**. **פרק ד** עוסק ב**עצמותו, מהותו ומציאותו של רבי** – שהן שלמות של **אמת, טוב וצדק**. כל פרק הוא 'פנינה' בפני עצמה, והמהלך כולו מדריך בדרך החסידות. הדברים נלמדו בי"א אדר, "שלשים יום קודם" י"א ניסן, **יום הולדתו של הרבי מליובאוויטש**, והם מתפרסמים כאן בערב יום ההולדת.

א. לחפש את העצם בלימוד התורה

איפה הרבי בתוך השיחה?

יש סיפור ידוע על אדמו"ר הזקן ונכדו אדמו"ר הצמח־צדק, שיש לו כמה גרסאות, וכאן בחרנו גרסה אחת[א]:

רבינו הזקן החזיק בחיקו את נכדו הרבי הצמח צדק בימי ילדותו, ויאמר הילד לסבו: סבא, סבא. ויאמר לו רבינו הזקן: איפה הוא הסבא? ויראה הנכד בידו על ראשו של רבינו הזקן. ויאמר לו: רבינו הזקן: זהו ראש ולא סבא. ויראה בידו על לבו של רבינו הזקן: זהו סבא. ויאמר לו רבינו הזקן: זה לב אבל אין זה סבא. וכך ניסה על שאר אבריו הקדושים של רבינו הזקן, ובכולם ענה לו רבינו הזקן, שזה אבר פרטי, אבל היכן הוא הסבא?

ירד הילד מחיק סבו רבנו הזקן וילך לו, התקרב לדלת ועשה עצמו כאילו אצבעות ידיו נתקעו בדלת והתחיל לצעוק: סבא, סבא.

ויפנה רבינו הזקן אל הילד ויאמר לו: מה לך בני, מה קרה?

ויאמר לו הילד: זה הסבא!

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. ליל שבת תצוה־זכור תשפ"ו – כפ"ח.

א ספר התולדות חי"ז.

באותו אופן, כשלומדים שיחה של הרבי[ב] אפשר לשאול 'איפה סבא?' — איפה הרבי נמצא בתוך השיחה? על מה הוא 'שם את עצמו?', עם מה הוא מזדהה בשיחה הזו? יש מי שיענה שהרבי נמצא בכל אות של התורה שלו, שהכל 'עצמי', וזה גם נכון — אבל ודאי שיש את הנקודה בשיחה בה מתגלה העצם של הרבי. בכל שיחה יש אין־סוף פרטים, כל מיני הסתעפויות ו'קישוטים', אבל צריך לחפש את הנקודה.

כשלומדים שיחה של הרבי אפשר לשאול 'איפה סבא?' – איפה הרבי נמצא בתוך השיחה? על מה הוא 'שם את עצמו?', עם מה הוא מזדהה בשיחה הזו?

הברקה, גאונות, דיוק ובקיאות

בכלל, כאשר לומדים שיחה, כל אחד מתפעל ממשהו אחר:

יש מי שמתפעל מההברקות בשיחה — כשהוא לומד שיחה הוא שואל את עצמו 'מה התחדש לי כאן?' והוא מתמלא התפעלות מהחידושים המבריקים של הרבי.

יש מי שמתפעל מהגאונות הלמדנית — ראש ישיבה ליטאי שלומד שיחה של הרבי יכול להסתכל עליה כמו על 'שיעור כללי' ולשים דגש על ה'לומדות' בשיחה.

יש טיפוסים כאלה שמתפעלים מסגנון הדיוקים של הרבי, שקיים בכל השיחות, בפרט בשיחות רש"י עה"ת ("בן חמש למקרא"[ג]), ומגיע לשיא מסוים בשיחות של השנים נ"א־נ"ב (ה"דבר מלכות"). הרבי יכול להקדיש דיון ארוך על תוספת או השמטה של אות בענין מסוים, וזו הסתכלות מעוררת התפעלות.

ויש מי שמתפעלים מהבקיאות העצומה של הרבי, שאין בקי גדול ממנו בדור וכל אוצרות התורה פרושים לפניו ובאים לידי ביטוי בכל שיחה ובכל מו"מ תורני (כמו שציינו רבים מגדולי הדור שהיו בקשר עם הרבי).

ארבעת הדברים שפרטנו מכוונים, לפי הסדר, כנגד אותיות שם הוי' ב"ה: ההברקות שייכות לחכמה, שהיא "ברק המבריק על השכל"[ד], **י** שבשם. ה'לומדות' העיונית שייכת למח הבינה, **ה** עילאה. הדיוק בפרטי הפרטים מיוחד למוחין דז"א, הנכנסים לפרטים הקטנים (זעיר אנפין), כמדת יעקב אבינו שחזר על "פכים קטנים"[ה] (וכן בשבעת הלימודים שלמד הרבי ר' זושא מגנב[ו] מקביל הלימוד ש"דבר היותר קטן חשוב כדבר גדול" לספירת התפארת, כללות פרצוף ז"א[ז]), **ו** שבשם. הבקיאות בכל התורה כולה, שייכת למלכות, עליה נאמר "כל הנחלים הֹלכים אל הים"[ח], **ה** תתאה שבשם.

אכן, כל ריבוי הרבדים, החשובים והמופלאים, עדיין איננו ביטוי של העצם. צריך לפתח 'חוש' שמזהה בכל שיחה את הנקודה הזו — לחפש איפה בשיחה הרבי עונה לצעקה של הלומד (הילד, לשון נופל על לשון) 'סבא, סבא!', ושם אפשר לומר 'הנה סבא!'. ביחס למבנה הפנימי, צריכים לחפש את קוצו של **י**, את הנקודה הפנימית שמתלבשת — ולפעמים אפילו מסתתרת — בתוך כל הלבושים היפהפיים של ההברקה, ה'לומדות', הדיוק והבקיאות.

ב האמור בפנים נכון כמובן גם ללימוד מאמר (וראה לקמן פ"ג לגבי לימוד חסידות בכלל), אך הדגש בפנים היה על לימוד השיחות שהן – בתוכן ובסגנון – 'חידוש' של הרבי שלא היה בדורות הקודמים (בעוד המאמרים, עם כל היחוד של הרבי בתוכן ובסגנון של מאמריו, הם המשך של מאמרי הדא"ח של כל אדמו"רי חב"ד, שיש להם 'תבנית' כללית, שבתוכה לכל אחד מהנשיאים הסגנון המיוחד לו, כפשוט).

ג אבות פ"ה מכ"א.

ד תניא אגה"ק טו.

ה חולין צא, א (הובא ברש"י על בראשית לב, כה).

ו ראה לוח "היום יום" ג' אייר.

ז ראה שיעור ח"י שבט תשע"א.

ח קהלת א, ז.

בשיחה הזו, בה הרבי מדבר בכאב ובהזדהות על אשה שנרצחה על קידוש ה', אפשר להרגיש בבירור שהנקודה העצמית היא קידוש ה'

איפה ה' בתורה?

את השאלה 'איפה הרבי בשיחה?' אפשר להרחיב לכל לימוד תורה, לשאלה 'איפה הקב"ה בתורה?'. במתן תורה ה' פתח ואמר "אנכי"[ט], ודרשו חז"ל "אנא נפשאי כתבית יהבית"[י] — 'אני את עצמי כתבתי ונתתי' בתוך התורה. שוב, גם כאן, כל התורה היא שמותיו של הקב"ה[יא] והעצמות נמצאת בכל אות, אבל עדיין אפשר לחפש איפה ה' מופיע באופן הכי גלוי.

בכללות, התורה מתחלקת לארבעה רבדים של הפרד"ס — פשט־רמז־דרוש־סוד (שגם מכוונים כנגד אותיות שם הוי' ב"ה, וכנגד ארבעת העולמות, מלמטה למעלה)[יב]. מן הסתם, כל אחד יענה לפי שרש נשמתו: המקובל יאמר שודאי צריכים ללמוד את כל התורה, אבל הקב"ה נמצא בגלוי בסוד, בקבלה. יש מי שיאמר שדווקא על חלק הדרוש נאמר "רצונך להכיר את מי שאמר והיה העולם? למוד מדרש!"[יג], ובפרט הכוונה לאגדות התורה "שרוב סודות התורה גנוזים בה"[יד]. יש מי שרואה את ההתנוצצות של ה' דווקא בחלק הרמז של התורה, שנותן תחושה של 'השגחה פרטית' בתוך התורה. ויש מי שיאמר שבפשט התורה מופיע ה' בצורה הכי ברורה, כשהוא אומר בבירור את רצונו ואת 'השקפתו' על המציאות.

בקונטרס "עניינה של תורת החסידות"[טו] הרבי מסביר שתורת החסידות היא קוצו של י' במבנה הזה, היחידה ביחס לנפש־רוח־נשמה־חיה, שחודרת ומפעפעת בכל הרבדים האחרים (במקומות אחרים הרבי מחדד את ההבחנה בין היחידה לעצם הנשמה — ובמאמר "ואתה תצוה" גם בין עצם הנשמה לעצם הנשמה כמו שהוא מושרש בעצמות ה' — אבל כאן הרבי לא מבחין, והיחידה כאן מתאחדת עם העצם, עם היחיד, בבחינת "יחידה ליחדך"[טז]). לכן ודאי יש גם מי שיגיד שהאלקות מתגלה דווקא בתורת החסידות, ואף יקדיש לה את רובו ככל של היום (דוגמת רבי זלמן־משה היצחקי זצ"ל).

אכן, צריכים לדעת שאנחנו רוצים שהקב"ה יופיע למטה — שהוא לא ישאר בעולם האצילות, עולם הקבלה; או עולם הבריאה, עולם הדרוש וכו'. בסופו של דבר, המגמה היא שה' יופיע בפשט. לכן הרבי שם דגש גדול בשיחות על "פשוטו של מקרא" — הוא רוצה שה' יופיע הכי למטה, "דירה בתחתונים"[יז].

ב. עניינו של חסיד קידוש ה'

אחרי כל ההקדמה הזו, נשאל על מה שאנחנו לומדים כאן השבת — דבר מלכות לפרשת תצוה — 'איפה כאן הרבי?'. בכלל, אפשר לומר שכל שיחות הדבר מלכות חדורות רק בנקודה אחת, שהיא העצם של הכל — משיח! אבל, כמו שאמרנו, צריכים בכל שיחה לחפש את הנקודה העצמית. בשיחה הזו, בה הרבי מדבר בכאב ובהזדהות על אשה שנרצחה על קידוש ה' ומסביר את המעלה של מסירות נפש — לצד התביעה הנפשית לחיים של קידוש ה', ולא חלילה להיפך־החיים — אפשר להרגיש בבירור שהנקודה העצמית היא קידוש ה'.

לא תמיד רגילים לחשוב בצורה הזו, אבל בעצם אפשר לתאר את הענין שלנו בעולם

ט שמות כ, ב.
י שבת קה, א.
יא ע"פ זהר ח"א פז, א; צב, ב; ח"ג יג, ב. הקדמת הרמב"ן עה"ת.
יב ראה חסד לאברהם מעין ה נהר יט.
יג ספרי עקב פסקא יג.
יד תניא אגה"ק כג.
טו ס"ח ואילך.
טז הושענא ליום ג' של חג הסוכות.
יז תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.

כקידוש ה': כשהקב"ה מתאווה לדירה בתחתונים — הדירה בתחתונים פירושה קידוש שם ה' בעולם. כאשר אנחנו יודעים שהשליחות העיקרית היא משיח[יח] — המשיח הוא מי שהכי מתעצם עם הענין של קידוש ה', וביאתו־התגלותו היא קידוש ה' הכי גדול בעולם. על הגלות כתוב בפירוש שהיא חילול השם וכל תכליתה היא קידוש ה' שיהיה בגאולה, "כיתרון האור מן החשך"[יט] — "וַיָּבוֹא אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר בָּאוּ שָׁם וַיְחַלְּלוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי בֶּאֱמֹר לָהֶם עַם ה' אֵלֶּה וּמֵאַרְצוֹ יָצָאוּ. וָאֶחְמֹל עַל שֵׁם קָדְשִׁי אֲשֶׁר חִלְּלוּהוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר בָּאוּ שָׁמָּה. לָכֵן אֱמֹר לְבֵית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי ה' לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אִם לְשֵׁם קָדְשִׁי אֲשֶׁר חִלַּלְתֶּם בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר בָּאתֶם שָׁם. וְקִדַּשְׁתִּי אֶת שְׁמִי הַגָּדוֹל הַמְחֻלָּל בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר חִלַּלְתֶּם בְּתוֹכָם וְיָדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי ה' נְאֻם אֲדֹנָי ה' בְּהִקָּדְשִׁי בָכֶם לְעֵינֵיהֶם"[כ].

עניינו של חסיד

אנחנו כותבים מדי פעם רשימות (פוסטים) שמתפרסמות ברשתות החברתיות וברשימות התפוצה. מודפסת לכם כאן רשימה מלפני כמה ימים[כא] שקשורה לענין:

מהי עיקר נקודת ענינו של חסיד?

יש כאן שלש תשובות אפשרויות, שבכל אחת מהן יש נקודת־אמת, ולכל אחת אפשר להביא ראיות והוכחות:

יש מי שיאמר התקשרות (לרבי).

אפשר להגיד שכל הענין והחידוש של החסידות הוא התקשרות של החסיד לרבי.

> המשמעת של החסיד היא גם כלפי הרבי, אבל לא פחות כלפי מי שהרבי ממושמע לו – אצל החסיד כל העבודה מיוסדת על קבלת־עול, בנוגע לכל עניני התורה

יש מי שיאמר משמעת (לדרישת התורה והרבי־החסידות).

משמעת היא מלה אחרת ליסוד שהרבי מזכיר שוב ושוב — קבלת עול. אפשר לחשוב שאין הבדל בין קבלת עול להתקשרות — כי הרי קבלת עול חסידית היא כלפי הרבי, משמעת לכל ההוראות של הרבי. אבל באמת יש כאן דגש אחר, כי קבלת עול היא גם כלפי הרבי, אבל גם כלפי כל דרישות התורה, כלפי כל הדרכות החסידות וכו'. משמעת אומרת להיות חיל, וגם הרבי עצמו הוא חיל — חיל של הקב"ה, חיל של התורה. המשמעת של החסיד היא גם כלפי הרבי, אבל לא פחות כלפי מי שהרבי ממושמע לו — אצל החסיד כל העבודה מיוסדת על קבלת־עול, בנוגע לכל עניני התורה.

ויש מי שיאמר קדוש השם, שכל מגמתו בחיים היא אך ורק לקדש שם שמים בעולם (ולא להיפך ח"ו).

זו התשובה שעולה, לפי מה שהוסבר כעת, מהשיחה שלנו: הנקודה היא קידוש ה', וחסיד הוא מי שכל מגמתו נתונה לענין הזה, לקידוש ה' ולזהירות ממצב של חילול השם.

להיות חב"דניק

שלש התשובות — משמעת, התקשרות, קידוש ה' — הן בעצם שלשת השלבים במבנה הכי יסודי אצל הבעל שם טוב — הכנעה־הבדלה־המתקה[כב]:

והם כנגד הכנעה (משמעת) הבדלה (התקשרות) המתקה (קדוש השם), ודוק היטב.

משמעת, קבלת־עול, היא כמובן הכנעה — עמדה נפשית שנכנעת לכל דבר שבקדושה.

יח ראה שיחת חיי שרה תשנ"ב.

יט קהלת ב, יג.

כ יחזקאל לו, כ־כג.

כא אור ל־ה' אדר תשפ"ו.

כב כש"ט אות כח.

התקשרות היא כבר הבדלה — ההתקשרות של חסיד לרבי היא התקשרות למי שנמצא באין־ערוך מעליו, שנבדל מהמציאות שלו ומחבר אותו אל כל הנעלה והקדוש שמחוץ לתחומי עולמו. קידוש ה' בעולם הוא כבר המתקה גמורה — שכל הקדוש והנבדל מופיעה בצורה הכי מלאה בתוך העולם שלנו (כמו שהרבי דורש בשיחה הזו, שלמרות כל מעלות מסירות הנפש על קידוש ה' — צריך לומר די לצרות ולגלות את האלקות במציאות התחתונה, בטוב הנראה והנגלה[כג]).

קידוש ה' בעולם הוא כבר המתקה גמורה – שכל הקדוש והנבדל מופיעה בצורה הכי מלאה בתוך העולם שלנו

שלש ההגדרות הללו לענייננו של חסיד מקבילות לעוד מבנה יסודי בקבלה וחסידות — שלש הקומות בנפש של מושכל־מורגש־מוטבע (חב"ד־חג"ת־נה"י)[כד]:

המשמעת באה לידי ביטוי בחיילות שמופיע במוטבע של הנפש — חיל טוב נמצא כל הזמן בתנועה נפשית של משמעת שניכרת עליו אפילו בשעת השינה[כה] — הוא ישן עם נעלים, דרוך לזינוק כדי למלא את ההוראות שיקבל (הרגלים, עליהן הנעלים, הן הספירות נצח והוד[כו], להן שייך גם שם צבאות[כז] — השם של הצבאיות, עם כל המשמעת שלה).

ההתקשרות באה לידי ביטוי במורגש, כמו שהרבי הריי"צ מסביר[כח] שהתקשרות תלויה באהבה — החסיד אוהב את הרבי והרבי אוהב את החסיד, "כמים הפנים לפנים"[כט]. המושגים התקשרות והתחברות שייכים לדעת[ל], אבל המדה הראשונה שיוצאת מהדעת, ה"ברא בוכרא"[לא], היא מדת האהבה־החסד (ה"יומא דאזיל עם כולהו יומין"[לב], רוח החיים של כל מדות הלב).

עיקר החידוש כאן הוא שקידוש ה' שייך למושכל. קידוש ה' הוא כאשר השכל של הנברא תופס את רוממות וקדושת ה'. זו, בעצם, המגמה של אדמו"ר הזקן בחידוש של חסידות חב"ד — שתהיה השכלה באלקות. המטרה היא לא השכל עצמו, כמובן, אלא האלקות שמתגלה בו — שהשכל יבין, ירגיש ויכיר, שיש משהו מעבר לשכל, למעלה מטעם ודעת. כך, בספר התניא מסירות הנפש על קידוש ה' שייכת לספירת החכמה[לג], שמוגדרת כמשהו שלמעלה מטעם ודעתלג. המוחין של חב"ד הם מושכל שתופס את מה שיש מעליו — והתפיסה הזו היא־היא קידוש ה'. לפי זה, ההגדרה החב"דית לענייננו של חסיד היא דווקא ההגדרה השלישית דלעיל, ההגדרה שיוצאת מהשיחה שלנו — קידוש ה'.

ג. איך לומדים חסידות?

אם פתחנו בהסבר מה צריך לחפש בשיחה של הרבי, נרחיב עוד קצת בענין לימוד החסידות דרך התבוננות ב"היום יום" של היום, י"א אדר־שני:

חסידות כוללת שני ענינים עקרים: א) הבנת כל הלכה בשרשה ומקורה העצמי ברוחניות, היינו בספירות ומדריגות בכל עולם ועולם לפי ענינו

כג כאן אפשר לשים לב לעוד תכונה עיקרית בשיחות של הרבי – במיוחד בדבר מלכות – שצריך 'חוש' פנימי בשביל לזהות אותו: במובן מסוים, כל השיחות של הרבי, עם כל העומק התורני שלהן, הן בעצם גם ובעיקר תפלה, 'תפלה תורנית' (כמו תפלות שמופיעות בכתר שם טוב – ראה לדוגמה כש"ט ח"ב אותיות תטו־תיח). הרבי מדבר על קידוש ה', ובעצם הדברים שלו הם תפלה ש"לא תקום פעמיים צרה" וכו'. גם כל השיחות על המשיח והגאולה, הן גם תפלה מקרב איש ולב עמוק למימוש הדברים בפועל – מה שהרבי 'מאחל לעצמו' ולכל העולם כולו (וראה עוד בהתוועדות נר ראשון חנוכה תשס"ט).

כד ראה פרדס רמונים ש"ח פכ"ה.

כה ראה אג"ק מוהריי"צ ח"ז אגרת א'תתעו.

כו הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

כז זהר ח"ג יא, א; ראה קהלת יעקב ערך 'צבאות'.

כח לוח ה"יום יום" כ"ו שבט. ראה שערי אהבה ורצון מאמר "כח האהבה" וביאוריו.

כט משלי כז, יט.

ל תניא סופ"ג.

לא ראה שער הפסוקים בראשית סימן ד.

לב ראה זהר ח"ג קג, א־ב; קצא, ב; ע"ח שכ"ה דרוש ב; פע"ח שער חה"ס פ"א.

לג פרקים יח־יט.

כמבואר בדא"ח. ב) הבנת ענין כל הלכה בעבודה, היינו שהגם שהיא חכמה ושכל אלקי ודין התורה, מ"מ צריך למצוא בזה ענין בעבודה בהנהגת האדם בחיי עולם זה.

השכלה ועבודה

דבר ראשון כשלומדים קטע בחסידות — אפילו בלוח "היום יום", שהוא כבר קצר — צריכים לצמצם אותו עוד יותר, עד הצמצום האחרון האפשרי. יש ווארט[לד], שהזכרנו בעבר[לה], שהרבי מקוצק התבטא על מכתב תוכני ארוך ששלח לו אדמו"ר הצמח־צדק ש'מה שכתוב אצלם במכתב ארוך, כתוב אצלנו בכמה שורות', ועל כך אמרו באמשינוב 'ואצלנו במלה אחת'... צריך את ההסברה הארוכה, אבל גם לדעת איך לצמצם אותה — לא צמצום של סילוק אלא צמצום של ריכוז[לו] (כמו "צמצם שכינתו בין שני בדי הארון"[לז]) — תמצות של כל הענין. אני יצור מוגבל ומצומצם, ויכול לתפוס את הענין רק כשאני מצמצם ומתמצת אותו לגמרי. הצמצום מאפשר לי להתקשר חזק לענין, להתרכז בו בריכוז הכי גבוה האפשרי, ובלעדיו התוכן לא יכנס בי (כאשר רק לאחר הצמצום באה התפשטות ההתבוננות לאורך ורוחב ועומק, כידוע בסוד שתי האותיות הראשונות של שם הוי' ב"ה, **י־ה**, שהן צמצום־התפשטות[לח], צמצום בחכמה, "ברק המבריק על השכל", והתפשטות בבינה, "רחובות הנהר"[לט]).

וכך נתבונן בקטע הזה מ"היום יום", שאפשר להמחיש באמצעותה את הנ"ל בצורה מאד ברורה: יש כאן שני סעיפים, הראשון מתאר 'השכלה' של חסידות והשני מתאר 'עבודה'

אני יצור מוגבל ומצומצם, ויכול לתפוס את הענין רק כשאני מצמצם ומתמצת אותו לגמרי

של חסידות. תמיד מזכירים את שני החסידים הגדולים, רבי אייזיק מהומיל ורבי הלל מפאריטש, שהם ה'משכיל' של חב"ד וה'עובד' של חב"ד, בהתאמה. אפשר להסביר מהי חסידות בשתי מילים — 'השכלה', השכלה אלקית שמבארת את הספירות והעולמות וכו', ו'עבודה', במשמעות של עבודה פנימית, "עבודה שבלב"[מ], בתוך כל דבר שלומדים. בפשטות ה'עבודה' היא העיקה, אבל כדי להגיע אליה צריכים את ההשכלה, דהיינו ה"דרך ארוכה וקצרה"[מא] של ספר התניא — ההגעה לפנימיות הלב דרך השכל דווקא[מב]. אלו שני העמודים של חסידות חב"ד — השכלה ועבודה. שוב, לכל אחד מהם יש ציור שלם, שצריך לפתח ולהרחיב, אבל קודם כל צריך לתפוס את הנקודה.

הבסיס – ההלכה

מה השלב הבא בלימוד? אחרי שיש לי בסיס של מלה או שתים, תמצית הכי קצרה של הענין, אני צריך לשאול את עצמי — 'זה הכל?'. אני חוזר לקטע וקורא שוב, כדי להבין איזה ענין יסודי נוסף אני יכול להפיק ממה שלמדתי, מהו החידוש העיקרי כאן. בקטע כאן בלוח "היום יום" עיקר החידוש הוא שהכל מתייחס ללימוד הלכה. הקטע של ה'השכלה' אומר שבלימוד כל הלכה צריך להבין איך היא מופיעה ברוחניות, בעולמות העליונים, והקטע של ה'עבודה' אומר שמכל הלכה שאני לומד עלי להפיק הוראה בעבודת ה' הפנימית שלי.

הדגש על הלכה קצת 'מבלבל' את הראש מלהוציא את הנקודה — לא מספיק לומר שחסידות היא 'השכלה' ו'עבודה', כאן כל

לד ימות עולם (אמשינוב) מערכת הרמ"מ מקוצק אות י.
לה ראה שיעור ח"י שבט תשס"ז. ובכ"מ.
לו ראה פלה"ר וירא ד"ה "ארדה נא" פ"ד. ובכ"מ.
לז ראה תנחומא ויקהל ז; שה"ש רבה א, סב; בראשית רבה ד, ד.
לח תניא אגה"ת פ"ד (ובכ"ד).
לט זהר ח"ג קמב, א.

מ תענית ב, א.
מא עירובין נג, ב.
מב מלכות ישראל ח"א מאמר "דרך ארוכה וקצרה – דרך המלך" פ"א. ובכ"מ.

צריך להבין שהחסידות בונה על גבי הנגלה, על גבי הפשט – לא לחשוב שהחסידות היא ההתחלה והיא הסוף

החסידות היא איך צריך ללמוד הלכה בשו"ע. ההוראה כאן היא שחסיד לומד הלכה גם בשביל להפיק את ה'השכלה' שבה וגם בשביל להפיק את ה'עבודה' שבה. בשביל להבין את הנקודה הייתי צריך רגע לשים בצד את המלה החשובה הזו, הלכה, ולומר שיש כאן שני ממדים, השכלה ועבודה, אבל השלב הבא הוא לקשר את הכל להלכה. מה הרבי רוצה כאן בדגש על אופן לימוד ההלכה?

ראשית, בפשטות, צריך להבין שהחסידות בונה על גבי הנגלה, על גבי הפשט — לא לחשוב שהחסידות היא ההתחלה והיא הסוף. אי אפשר להתחיל להבין וליישם את שתי הפסקאות הללו, של ההשכלה והעבודה, בלי קודם כל ללמוד ולקיים הלכה כפשוטה — ללמוד בהבנה טובה את ההלכה, להיות "לומד על מנת לעשות"[מג] (הפירוש הפשוט של לימוד תורה לשמה[מד]) ולקיים את ההלכה בפועל (להוציא כל דבר־הלכה מן הכח אל הפועל). כל הפרטים הללו לא כתובים כאן, כי הם מובנים מאליהם — הם הרקע שקודם לחסידות. כשלומדים טוב מה שכתוב כאן מבינים שלתובנה החסידית כאן — ההשכלה והעבודה — יש רקע, הקדמה ובסיס, שבלעדיהם ס'הייבט זיך ניט אָן ('זה לא מתחיל'). חייבים להבין היטב שאי אפשר להיות חסיד בלי הבסיס של הפשט[מה].

לשם כך אפשר לחזור כמו ימים אחורה ב"היום יום", לקטע שלמדנו ב־ה' אדר:

> **לימוד הנגלה לימוד החסידות ועבודה בפועל, כולם כאחד מוכרחים המה. ולא זו בלבד דאינו שייך לומר שהאחד ידחה או יודחה מפני חברו, אלא אדרבא הם מסייעים זה לזה, וכמאמר ולא עם הארץ חסיד — שצריך להיות לימוד הנגלה. איזהו חסיד המתחסד עם קונו — שצריך להיות לימוד החסידות, ותכלית הלימוד הלא הוא העבודה בפועל.**
>
> חסיד צריך להיות בקי בנגלה (כי "לא עם הארץ חסיד"[מו]) ובקי בחסידות (כי "איזהו חסיד? המתחסד עם קונו"[מז], ואי אפשר לעשות זאת בלי חסידות, שמלמדת שבכל דבר צריך "ליחדא קוב"ה ושכינתיה בתחתונים") והכל צריך לבוא לידי ביטוי בעבודה. בקטע שם כתוב 'נגלה', כל לימוד הפשט המעמיק, אבל בקטע שלנו היום כתוב 'הלכה'.

להפוך למהלך

כעת, מתוך הזיהוי של מלה מרכזית נוספת בקטע שלמדנו ("הלכה"), אפשר לעשות עוד צעד ולהעמיק יותר:

הלכה היא לשון הילוך — כמו שדורשים חז"ל על "הליכות עולם לו"[מח], "אל תקרי 'הליכות' אלא 'הלכות'"[מט]. האדם נברא כדי להיות מהלך, "ונתתי לך מהלכים בין העֹמדים האלה"[נ], ולכן גם התורה נתנה בחדש סיון, שהחוש שלו הוא חוש ההילוך[נא], ההתקדמות, "ילכו מחיל אל חיל"[נב] (ב"חילא דאורייתא" — לימוד התורה וקיום מצותיה).

אחרי ההבנה הזו, אפשר לשאול: מאיפה בא ההילוך, מה'השכלה' של החסידות או מה'עבודה' של החסידות? התשובה היא פשוטה — ודאי שהאדם נעשה "מהלך" מכח

מג אבות פ"ד מ"ה; פ"ו מ"ו.

מד ראה מדרש שמואל ותוי"ו על אבות פ"ד מ"ה.

מה רק כאשר בסיס הפשט חזק אפשר להגיע בסוף התהליך, מה**פשט** דווקא, ל**התפשטות** הגשמיות, ואותה גופא להאיר בפשט, בסוד "הכל היה מן העפר [הפשט] והכל שב אל העפר [הפשט]" (קהלת ג, כ).

מו אבות פ"ב מ"ה.

מז זהר ח"ב קיד, ב; ח"ג רכב, ב; רפא, א; תקו"ז א, ב.

מח חבקוק ג, ו.

מט מגילה כח, ב. ובכ"מ.

נ זכריה ג, ז.

נא ספר יצירה פ"ה מ"ז.

נב תהלים פד, ח.

ה'עבודה', לכן הקדמנו שברור שהיא העיקר. כמה שההשכלה היא נפלאה ביותר, היא לא הופכת את האדם להיות מהלך. ההליכה "מחיל אל חיל", בעילוי אחר עילוי עד אין סוף (בסוד "ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה"[נג]), היא דווקא מכח העבודה[נד] (ההליכה היא ברגלים, המוטבע שבנפש — תכלית העבודה היא גילוי הטבע היהודי, ללכת כעבד המשמש רגלים לאדוניו).

כמה שההשכלה היא נפלאה ביותר, היא לא הופכת את האדם להיות מהלך

אפשר לשאול: אם העבודה היא העיקר, מדוע הסעיף הראשון בקטע כאן הוא ה'השכלה'? בעצם השאלה הזו היא על הפסוק הראשון בתורה, "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ" — אם הארץ היא העיקר, התכל'ס, "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים", למה לא כתוב "ארץ ושמים" (ואפילו הפסוק שכן כתוב כך, ממנו לומדים בית הלל ש"ארץ קדמה"[נה], מתחיל "אלה תולדות השמים והארץ"[ס])? כי יש סדר — בשביל להגיע לתכלית, הארץ, צריכים קודם שמים. צריכים קודם כל 'השכלה', אבל כל ההלכה נועדה להפוך את האדם ל"מהלך", וההילוך הוא ה'עבודה' שבסוף, התכל'ס. את התכלית משאירים לסוף.

דברנו הרבה בתקופה האחרונה[נז] על המושגים של קטנות וגדלות — קטנות א', גדלות א', קטנות ב' וגדלות ב'[נח]. ה'השכלה' היא גדלות א' — כשמגיעים לעומק הרוחני של ההלכה (שהלימוד הפשוט שלה הוא קטנות א') — אבל ה'עבודה' מתחילה מקטנות ב' (כשאדם 'יורד למציאות', להכיר את המצב שלו, אחרי ההשכלה הנפלאה, ומתחיל לעבוד ממקומו האמתי) והיא שמביאה לגדלות ב', תכלית העבודה[נט].

עד כאן השלב השני בלימוד — אחרי התמצית של הקטע, להתבונן בחידוש העיקרי שלו.

התכללות בתפלה

השלב השלישי בלימוד, הוא לחזור ולהרחיב את היריעה:

חלילה לומר שרבי אייזיק הוא רק 'משכיל' וחלילה לומר שרבי הלל הוא רק 'עובד' — לכל אחד מהם יש את שניהם, והשאלה היא רק במה עיקר ההשקעה הנפשית[ס]. רבי אייזיק, ה'משכיל', הוא גם 'עובד' מופלא, ורבי הלל, ה'עובד', הוא גם 'משכיל' נפלא — רואים זאת בכתבי החסידות שלהם ובסיפורים עליהם. לכך קוראים התכללות.

בכל דבר שאני לומד — בכל ספר ובכל מאמר, בחסידות כמו בנגלה — מפורטים בעיקר חילוקים. לא בכל מאמר מסבירים שבאמת לאמתו כל החילוקים של המדרגות נמצאים אחד בתוך השני, שיש התכללות. התכלית של ההתכללות היא המתקה — שלא יהיה שום ניגוד אמתי, אלא יתקיים "עושה שלום במרומיו הוא

נג בראשית יב, ט (וראה בהערה הבאה).

נד אברהם אבינו הוא המהלך הראשון (**אברם מהלך** – אותיות **אברהם מלך**, שהרי אומות העולם המליכוהו עליהן – עולה **הוי'** פעמים **אחד**). לפני שאברם הגיע לארץ הוא היה בעיקר 'משכיל', "אברם הוא השכל הנעלם מכל העיון" (תו"א יא, א), החל מ"בן שלש הכיר אברהם את בוראו" (נדרים לב, א), אבל עם בואו לארץ, בציווי ה' "לך לך" (בראשית יב, א), הוא נעשה 'עובד', בעבודת הבירורים (שהתחילה דוקא מ"לך לך", ראה לוח "היום יום" א' חשון), וכבר התחילה להתנוצץ אצלו ה"**ה** שיקבל בברית המילה – **ה** של **ה**ילוך – בשינוי שמו לאברהם (כנודע שאותיות המילוי של "לך לך", ל**מד כף** ל**מד כף**, בגימטריא **אברהם**).

נה חגיגה יב, א; בראשית רבה א, טו.

נו בראשית ב, ד.

נז ראה שיעורי י"ב טבת (נדפס בגליון שמות); ח"י טבת (נדפס בגליון וארא); אור לד' אדר (נדפס בגליון תצוה-פורים) השתא. ועוד.

נח דרושי פסח וספיה"ע בשעה"כ ופע"ח.

נט כדי להגיע למרכז מקום עבודת השי"ת, בית המקדש, צריך לעלות ברגל (תוך **אימון** – המגלה את ה**אמונה** – של הליכת הרגלים).

ס ראה לקו"ד ח"ה עמ' 1327 (מהדורת לה"ק).

בצורת הלימוד של הרבי, במאמרים ובשיחות, יש כל כך הרבה השכלה מדקדקת ודווקנית שאפשר להרגיש 'דינים', אבל כשהופכים את הכל לתפלה, ליחול לביאת המשיח ולגילוי עצמות ה' בתחתונים, הכל מתמתק

יעשה שלום עלינו"[סא]. הבנת החילוק היא האמת, אבל ההתכללות היא שלום שבה מעלה נפלאה ביחס לאמת[סב], "והאמת והשלום אהבו"[סג] (שמתפרש בדרך של "לא זו אף זו", מאמת לשלום), שבת שלום[סד]!

בדוגמה שלנו, של רבי אייזיק ורבי הלל, ההתכללות מופיעה דווקא בתפלה. רבי אייזיק, ה'משכיל', היה 'עובד' נפלא בתפלה שלו, ואצל רבי הלל היו השכלות נפלאות שגם הופיעו בתפלה שלו. זו נקודה חשובה בחסידות, שהחיבור הוא דווקא בתפלה — בתפלה ה'השכלה' הופכת להיות 'עבודה', "עבודה שבלב זו תפלה", וה'עבודה' מתחברת ל'השכלה' ומבטאת אותה. לכן עיקר העבודה בחסידות חב"ד היא תפלה באריכות[סה] — אריכות ההתבוננות, שהיא 'השכלה'. אם כן, בעצם המשכיל עושה מהתורה תפלה ואילו העובד עושה מהתפלה תורה[סו]. כשעושים מהתורה תפלה היא מתמתקת — בצורת הלימוד של הרבי, במאמרים ובשיחות, יש כל כך הרבה השכלה מדקדקת ודווקנית שאפשר להרגיש 'דינים', אבל כשהופכים את הכל לתפלה[סז], ליחול לביאת המשיח ולגילוי עצמות ה' בתחתונים, הכל מתמתק. גם בכיוון השני, התפלה החב"דית האמתית, תפלה באריכות[סח] — כמו בסידור עם דא"ח, עם אריכות הביאור של פירוש המלות — מעוררת את הנקודה הפנימית שבלב, שתתעורר ברעותא דלבא, והיכולת לעשות מהתפלה תורה הופכת את המתפלל ל"מהלך".

שלשה שלבים בלימוד

לסיכום, הדגמנו כאן שלשה שלבים[סט] בהבנת וואדט חסידי:

בשלב הראשון, ברגע שמשהו הוא יותר ארוך ממלה או שתים — צריך להחזיר אותו למלה או שתים, לתמצת את הנקודה (ולענייננו: השכלה ועבודה).

בשלב השני צריכים להתבונן ב'סביבה' של הנקודה העיקרית — אולי יש משהו מרכזי לשים אליו לב קודם או אחר כך. בשלב הזה צריכים למצוא את המלה המשנית שהיא עיקר היסוד (ולענייננו: הלכה).

השלב השלישי, הוא אחרי כל החילוקים — לחבר את הכל יחד, לעשות התכללות, להגיע להמתקה, אחדות ושלום (ולענייננו: התכללות של השכלה ועבודה בתפלה).

ככה צריכים ללמוד כל וואדט חסידי, כל שיחה וכל מאמר, וגם כל וואדט חסידי, כל סיפור חסידי, כל קטע ב"היום יום" וכו'.

סא ע"פ איוב כה, ב. ראה דברים רבה ה, יב, ובכ"מ.

סב אמת ושלום הם משה ("משה אמת") ואהרן ("אוהב שלום ורודף שלום"), ולמשיח – בו נאמר "לסרבה המשרה ולשלום אין קץ" (ישעיה ט, ו) – יש דמיון לאהרן דווקא, ודוק.

סג זכריה ח, יט.

סד כפי שדובר גם בחלקים נוספים של השיעור שטרם פורסמו. שבת מצד עצמה היא אמת (עד שאפילו עם הארץ אינו משקר בשבת) אך על ידי עבודה היא נעשית מקור השלום.

סה תפלה היא דבקות – לשון "התופל כלי חרס" (תו"א עט, ג, ע"פ כלים פ"ג מ"ה. ובכ"מ) – שמעל לתלמוד תורה (ראה הלכות ת"ת לאדה"ד פ"ד ה"ה).

סו ועל דרך המבואר (סה"מ תש"ח עמ' 260) בענין סדר ההתבוננות של רבי אייזיק ורבי הלל – כדוגמה להבדל בין 'משכיל' ל'עובד' – שרבי אייזיק התחיל להתבונן בעניני האלקות העמוקים שבמאמר ומהם הגיע ל'עבודה' ורבי הלל התחיל מתביעות ה'עבודה' (ואפילו הביטושים) שבמאמר ומהם הגיע לעומק ה'השכלה'.

סז כנ"ל הערה כג.

סח תפלה באריכות מעוררת אצל ה' את מדת "ארך אפים" (שמות לד, ו), עליה נאמר "ארך אפים ראה ונפל על פניו" (סנהדרין קיא, א), **נפילה** לשון **תפלה**.

סט שלשת השלבים הם בסוד נקודה־קו־שטח (נקודה־ספירה־פרצוף, עקודים־נקודים־ברודים וכו' – וראה באריכות מאמר "נקודה, קו, שטח" ב**מלכות ישראל** ח"א) – נקודת התמצית, קו יחודי לדרוש זה ושטח של התכללות – ודוק היטב.

ד. הרבי – אמת, טוב וצדק

עצמות, מהות ומציאות

בדף שהדפסנו לשבת הוספנו טבלה עם כמה הקבלות חשובות של שלישיות. כעת נתמקד רק בעיקר לענייננו – החידוש העיקרי כאן. אחרי שהתבוננו איך מוצאים את הרבי בתוך התורה שלו ומהו עיקר עניינו של חסיד, מתאים גם להתבונן מהו רבי:

לכל דבר יש מהות ומציאות, שהן גם הפנימיות והחיצוניות שלו. כשמדברים על כל אדם מבחינים בין 'פנימי', ההגדרה הכי נעלית של חסיד, שהעיקר אצלו הם עניני המהות הפנימית, לבין 'חיצון', הגנאי הכי גרוע בעיני חסיד, שעושה עיקר מהמציאות החיצונית (על חשבון המהות הפנימית). אבל הגדר של רבי הוא לא רק 'פנימי' אלא הוא 'עצמי'[ע]. אחד הפירושים הכי עמוקים ב"אין מלך בלא **עם**"[עא] הוא שאצל מלך אמתי חייב להיות יחוד של **ע**צמות־**מ**הות.

כאשר עם ישראל חוטא וה' רוצה להשמיד את עם ישראל הוא אומר "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" – תמחה את האמת שלי לטובת הטוב שלי

גם כשמדברים על הקב"ה לא מסתפקים בדרך כלל בלומר 'עצמות' אלא אומרים 'עצמותו ומהותו יתברך' (ושרש נשמות ישראל הוא "**עם** המלך במלאכתו"[עב], כיוצאים שלו מיניה וביה[עג], בעצמותו ומהותו). החיבור הזה כל כך שגור שאפשר לחשוב שמדובר באותו דבר, אבל אלו שתי מלים ושתי מדרגות. גם כשמדברים על הרבי צריך להבין מה היא העצמות שלו ומה היא המהות שלו, ולהבין גם מה הביטוי שלהן במציאות.

האמת והטוב

העצמות של הרבי היא האמת – נקודת האמת שלו. אמת היא דבר בפני עצמו. מה הכוונה "אמת"? שגם כשהוא מת הוא חי – **א**מחיה **מת**[עד]. קשה לתאר מהי אמת – אמת זה שהוא־הוא. מה הכוונה בתואר 'עצמי' (ששייך לרבים, כנ"ל, אבל יכול להיות גם אצל חסידים – הרבי המהר"ש אמר על רבי אייזיק שהיה בדרגת 'עצמי'[עה]? שהוא אמתי עם עצמו עד הסוף, מאה אחוז אמת (אמת לאמתו שלו). המהות של הרבי היא הטוב – "הנה מה טוב"[עו], "הגיד לך אדם מה טוב וגו'"[עז] (בסוד "שם **מה** דאיהו אורח אצילות"[עח], סוד התיקון בכלל הוא טוב – טוב בעצם). העצמות והמהות הולכות ביחד. אם האמת היא לא טוב בגלוי – היא לא אמת. האמת האמתית – שקוראים לה "אמת לאמתו" – היא שהאמת היא־היא הטוב[עט].

הרבי הראשון של עם ישראל הוא משה רבינו. משה מצד עצמו הוא אמת – "משה אמת ותורתו אמת"[פ]. אבל יש לו עין טובה, הוא אוהב ישראל[פא] ונוהג עם ישראל במדת טוב עין[פב]. לכן, כאשר עם ישראל חוטא וה' רוצה להשמיד את עם ישראל הוא אומר "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת"[פג] – תמחה את האמת שלי לטובת הטוב שלי. לכן השם המקורי של משה הוא טוב[פד] (השם המקורי

ע ראה לדוגמה שיעור אור לכ"ט כסלו תשע"ד פ"א. ובכ"מ.
עא רבינו בחיי בראשית לח, ל.
עב דהי"א ד, כג.
עג ראה בראשית רבה ח, ז; רות רבה ב, ג.

עד מגלה עמוקות ויחי ד"ה "ומולדתך" ועוד.
עה לקו"ד ח"א ליקוט יג אות יב.
עו תהלים קלג, א.
עז מיכה ו, ח (**אדם** בגימטריא **מה**).
עח הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").
עט עד שיתכן למקם את הטוב – עצם הטוב של ה' – גם מעל האמת (כמבואר בסוד הפסוק "וגדולתך אספרנה", ראה בשיעור שבת הגדול תשפ"ה הנדפס לקמן בגליון).
פ תנחומא קרח יא.
פא מנחות סה, א־ב.
פב נדרים לח, א.
פג שמות לב, לב.
פד שמות רבה א, כ.

ביחס לשם הקבוע — טוב ביחס למשה — הוא המהות ביחס למציאות). חז"ל אומרים "יבוא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים"[פה] — התכל'ס הוא הטובים, עם ישראל, ובשבילם בא משה הטוב ומקבל את "תורת אמת" שהיא גם "לקח טוב"[פו], "אין 'טוב' אלא תורה"[פז].

כל כח ההמתקה של הצדיק בא מהמציאות שלו – מציאות של הצדקה, של עשיית צדק גלוי בעולם, של הצדקת כל יהודי וגם הצדקת הדין של הקב"ה ההופכת אותו לרחמים

כשמשה מוכן לרדת מהאמת שלו בשביל הטוב שלו — לחזור ל'אין' שלו, כמו שדברנו לאחרונה[פח] — הוא עובר מגדלות א' (אמת) לקטנות ב', עיבור שני, כדי להגיע לגדלות ב', לאמת לאמתו, בה האמת והטוב הם היינו הך, האמת היא־היא עצם הטוב. כמו שכתוב על הקב"ה שאי אפשר לומר עליו שום תואר חוץ מעצם הטוב[פט] (וממילא "טבע הטוב להיטיב"[צ]) — "חותמו של הקב"ה אמת"[צא], אבל הוא עצם הטוב[צב].

הצדק במציאות

העצמות והמהות של הרבי הם אמת וטוב, שצריכים להתחבר, אבל מהי המציאות שלו? כתוב "צדיק הוי' צדקות אהב"[צג] — ה' אוהב את הצדיק שעושה צדק בעולם. המשיח נקרא "גואל צדק" ו"משיח צדקנו" — המציאות שלו היא עשיית הצדק.

הצדק כולל גם עשית צדק בפועל וגם הצדקת הרבים — "צדק צדק תרדף"[צד], גם במובן של מציאת נקודת הצדק שיש בכל אחד ואחד[צה]. הצדק כולל גם צידוק הדין — גילוי הצדק של ה' בתוך העלם העולם הזה, עלמא דשיקרא (המות הוא השקר, כאשר **א** מחיה **מת** היא **האמת**, תמיד). הצדיק מצדיק את הדין (בשפה שלו, "שפת אמת"[צו]) וגם ממתיק את הדין. כל כח ההמתקה של הצדיק בא מהמציאות שלו — מציאות של הצדקה, של עשיית צדק גלוי בעולם, של הצדקת כל יהודי וגם הצדקת הדין של הקב"ה ההופכת אותו לרחמים. כך, כאשר אדמו"ר הזקן קרא בתורה את הקללות — הן לא היו קללות[צז], כי תוך כדי הקריאה הוא הפך אותן וגילה שהקללה היא בעצם ברכה.

שוב, בהתקשרות לרבי צריך לזכור שיש התקשרות לעצמות, "משה אמת", אבל התכלית של האמת היא להיות טוב — העצמות צריכה להתחבר עם המהות — והכל צריך להתבטא במציאות, להתלבש בכח של הצדיק־להמתיק את כל הקורה בעולם.

פה מנחות נג, ב.
פו משלי ד, ב.
פז אבות פ"ו מ"ג; ברכות ה, א.
פח שיעור אור לז' אדר – נדפס בגליון תצוה־פורים – השתא.
פט שיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' שכג. וראה סידור עם דא"ח בד"ה "ומעתה יש להבין במ"ש זכר רב טובך" (נ, א).
צ ראה ע"ח שער הכללים רפ"א.
צא שבת נה, א; ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א.
צב ודווקא על הטוב הזה אפשר לומר "הכל הולך אחר החיתום" (ברכות יב, א) – כאשר הטוב מתאחד עם האמת (כנ"ל בפנים) – "אני ראשון [לפני בריאת העולם, במדת האמת] ואני אחרון [בטוב המתגלה דווקא לאחר בריאת העולם, והולך ומתגבר עד לעתיד לבוא, 'יום שכולו (עצם) הטוב', של התחיה, שלמעלה מ'עלמא דקשוט' של גן עדן בזמן הזה, וד"ל]" (ישעיה מד, ו).
צג תהלים יא, ז.
צד דברים טז, כ.
צה ראה גם סוד ה' ליראיו שכ"ג פ"י; איחוד התורה והמדע עמ' 376. ובכ"מ.
צו משלי יב, יט.
צז לוח "היום יום" י"ז אלול (וראה לקו"ת בחקתי ד"ה "בשברי לכם מטה לחם").

שיעור

לימוד מאמר "ענין שבת הגדול" לר"ה מפאריטש

"וגדולתך אספרנה"

קיצור מהלך השיעור

אשתקד, בערב פסח שחל בשבת, התקיים לאחר תפלת מנחה שיעור מיוחד במאמר של רבי הלל מפאריטש על שבת הגדול. בשביל להסביר את **הסוד של שבת הגדול** מקדים רבי הלל להסביר את הסוד של **כל שבת** – תכונת **ההתכללות של הקו האמצעי**, שמקבלת **פנים שונות בכל נקודה** שבו. ההתכללות הזו ממשיכה **רפואה לעולם**, כמאמר "שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא". על המדרגה של **כל שבת** נאמר **"ועזוז נוראותיך יאמרו"**, אבל על מעלת **שבת הגדול** – בה מתכוננים לסיפור יציאת מצרים בליל הסדר – נאמר **"וגדולתך אספרנה"**, והיא הזמן של גילוי **גדולת ה' העצמית** (האמונה המופיעה דווקא בשפלות המשיחית). זהו שיעור שונה מהרגיל, עם לימוד מאמר חסידות עמוק מתוך הכתב, שמי שישקיע בו ימצא נעם לנפשו.

בהגדה סוד קדושים — שיצאה השנה מחדש — יש מאמר קצר של רבי הלל על "ענין שבת הגדול":

עיקרי מדות הלב

ענין שבת הגדול. כתיב ועזוז נוראותיך יאמרו וגדלותיך [וגדלתך קרי] אספרנה.

רבי הלל רוצה להסביר את הענין של שבת הגדול **לפי הביטוי "וגדולתך אספרנה"**[א], **אבל לשם כך הוא מקדים להסביר את הביטוי "ועזוז נוראותיך" שבתחלת הפסוק:**

הנה נורא הוא בחינת תפארת, וכמבואר הכוונה על שלשה תיבות הגדול הגבור והנורא כו'.

בכל יום בתפלה אומרים — כלשונו של משה רבינו[ב] — "האל הגדול הגבור והנורא"[ג], שלשה שבחים של ה' המכוונים בעצמם כנגד "אלהי

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. שבת הגדול ער"פ צו תשפ"ה – כפ"ח.

א תהלים קמה, ו.

ב וראה יומא סט, ב שירמיה ודניאל לא אמרו כך, ואנשי כנסת הגדולה החזירו עטרה ליושנה ותקנו כך את התפלה (ובאריכות בשיעור ד' שבט ח"ב – נדפס בגליון יתרו – תשפ"ה).

ג נוסח תפלת שמו"ע.

אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב" שאומרים קודם, וכנגד חסד־גבורה־תפארת[ד], עיקרי מדות הלב[ה] (סוד **חדר** — **ח**סד־**ד**ין־**ר**חמים): אברהם הוא "האדם הגדול בענקים"[ו] ו"אלהי אברהם" הוא "האל הגדול" (היינו ה"לא אדם"[ז] הגדול, וד"ל). גדולה היא חסד, כמו שרואים בכינוי אברהם (שמדתו "חסד לאברהם"[ח]) וכמו בפסוק "לך הוי' הגְּדֻלה והגבורה והתפארת וגו'"[ט].

"הגבור" הוא המדה של "אלהי יצחק" — **גבורה** בגימטריא **יראה** (שהיא פנימיות הגבורה), מדת "פחד יצחק"[י]. החידוש הוא ש"והנורא" היינו המדה של "ואלהי יעקב". לכאורה "נורא" שייך למדת היראה, אך מצינו שדווקא ביעקב אבינו כתובה המלה נורא — "מה נורא המקום הזה"[יא]. מהפסוק "ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה"[יב] — בו היראה היא התגובה לגילוי הנורא — לומד הבעל שם טוב את היסוד העיקרי של יחוד יראה־נורא[יג], וכל יחוד שייך לקו האמצעי, כפי שיתבאר בארוכה.

יחודי הקו האמצעי: אין־יש, חסד־גבורה, הן־לאו

והטעם שנקרא נורא, הוא מפני שממשיך יראה וביטול בבחינת חסד וגבורה, ועל ידי זה בכחם להתכלל ולהתמזג ביחד כו'.

הסוד של התפארת הוא התכללות ומזיגה — מזיגה היא המלה המיוחדת לתפארת[יד] — של החסד והגבורה. ההתכללות נפעלת על ידי בטול של שתי המדות למי שלמעלה מהן, כמו שמביאים תמיד בחסידות[טו] מדברי חז"ל[טז] על "עֹשה שלום במרומיו"[יז], שה' עושה שלום בין מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש על ידי ששניהם בטלים אל המלך. המשכת היראה והבטול היא הכח של "הנורא" בתפארת.

ונוראותיך הוא בחינת דת"י כו'.

את לשון הרבים ב"נוראֹתיך" הוא מסביר כמתייחס לכח שלש הנקודות שעל הקו האמצעי — **ד**עת־**ת**פארת־יסוד, ר"ת **דתי**[יח] (ומלמטה למעלה **יתד**[יט]) — והוא מפרט את כח היחוד שבכל אחת מהן:

בחינת דעת ממשיך ביטול בבחינת חכמה ובינה, בכדי שיהיה יחוד חכמה ובינה, אין ויש, והיינו שכל עצמות האין יתגלה בבחינת יש.

דעת עליון, שמחברת בין החכמה והבינה, ממשיכה את הבטול בחכמה ובבינה כדי שיהיה יחוד עצמי שלהן. המהות של החכמה היא אין־בטול — הבטול הוא פנימיות החכמה, **כח־מה**[כ] — ואף על פי כן בשביל יחוד עצמי של החכמה והבינה (בסוד "והחכמה מאין [העליון, רישא דאין] תמצא [בבינה]"[כא], גילוי מהות האין דחכמה בבינה) צריך להמשיך בטול

ד תקו"ז תקון ע (קכג, א). ובכ"מ.
ה חסד לאברהם מעין ז נהר ג.
ו יהושע יד, טו.
ז שמואל־א טו, כט. וראה רשימת כ"ב טבת השתא.
ח מיכה ז, כ.
ט דברי הימים־א כט, יא.
י בראשית לא, מב.
יא בראשית כח, יז.
יב ביטוי יסודי כאן הוא "ויירא ויאמר" – "**ויאמר**" עולה "**נורא**", כך ש"**ויירא ויאמר**" הוא גופא יחוד **ויירא־נורא**, יחוד יראה־נורא ממש! היראה היא בגבורה והאמירה הרכה היא בחסד, כך ש"ויירא ויאמר" היינו הטית הגבורה־יראה לחסד, הכרעת־התכללות התפארת, יעקב, סוד "יעקב אשר פדה את אברהם" (ישעיה כט, כב), וד"ל.
יג כש"ט (קה"ת) צג־ד, קלה, קס, קסב, קסג.
יד ראה לדוגמה מאמרי אדה"ז תקס"ט עמ' קמא.
טו ראה תניא, אגה"ק יב. ובכ"מ.
טז דברים רבה ה, יב. ובכ"מ.
יז איוב כה, ב.
יח **דתי** (**יתד**) עולה ב"פ **אור**, **אור אין סוף**, "**ואהבת**" – "**ואהבת** את הוי' אלהיך בכל לבבך [בתפארת, המייחדת את החסד והגבורה שבלב], ובכל נפשך [בדעת, בסוד 'גם בלא דעת נפש לא טוב'] ובכל מאדך [ביסוד, כמבואר בחנה אריאל ואתחנן ד"ה "ואהבת" פ"ד בסוד הכחות המאודיים]" (דברים ו, ה), וד"ל.
יט כתיב "ותקעתיו יתד במקום נאמן" (ישעיה כב, כג) – תקיעה היינו יחוד שהוא נשיאת הפכים (זכר־נקבה וכן ימין־שמאל) ו"מקום נאמן" רומז ל"איה מקום כבודו" (נוסח קדושת כתר), שרש המקום ברדל"א, בסוד "אמונה אֹמן" (ישעיה כה, א), וד"ל.
כ זהר ח"ג כח, א; לד, א; רלה, ב; זהר חדש לד, א; הקדמת תקו"ז ד, א. ובכ"מ.
כא איוב כח, יב.

גם בבטול הזה[כב]. חכמה ובינה הן "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"[כג], האין והיש מתייחדים תמיד – כדי שהעולם יתקיים יש מאין – אבל בלי הבטול העליון מאירה בבינה רק הארת האין של החכמה, בעוד עצם החכמה נשאר נבדל ("קדש מלה בגרמיה"[כד]). רק על ידי המשכת "והנורא" של הדעת, המשכה מפנימיות כתר עליון, בטול גבוה יותר מאשר הבטול של החכמה עצמה, מתגלה בבינה (בחינת טהור[כה]) גם עצם החכמה (בחינת קדש, כנ"ל). קל וחומר שהבינה צריכה בטול כדי להתייחד עם החכמה, שהרי מהותה היא יש, ועליה להתבטל לאין (והוא בסוד טהרת מי מקוה[כו], סוד **טבילה** אותיות **הביטל**, כנודע[כז]). היחוד החיצוני של חכמה ובינה נוגע לקיום העולמות, כנ"ל, אבל היחוד הפנימי שלהן – שהוא היחוד של ימות המשיח – מוליד נשמות חדשות (ענין ששייך לפסח, לידת העם[כח], כאשר בשביעי של פסח מתחוללת לידת הנשמות[כט]).

ובחינת תפארת ממשיך בחינת ביטול בבחינת חסד וגבורה כנ"ל.

ובחינת יסוד ממשיך בחינת ביטול בנה"י, בכדי שיתמזג ויתייחד בחינת ההן והלאו כו'.

הדעת עושה את החיבור במושכל, חיבור חכמה־בינה (אין־יש), התפארת עושה את החיבור במורגש, חיבור חסד־גבורה, והיסוד עושה את החיבור במוטבע, בכוחות המעשה. המעשים של היהודי הם **תרי"ג** מצוות, שמתחלקות למצוות עשה, מצוות של "הן", ומצוות לא־תעשה, מצוות של "לאו", שהן כנגד הספירות נצח (קו ימין) והוד (קו שמאל), שגם צריכות להתחבר.

> האין והיש מתייחדים תמיד – כדי שהעולם יתקיים יש מאין – אבל בלי הבטול העליון מאירה בבינה רק הארת האין של החכמה, בעוד עצם החכמה נשאר נבדל

התכללות הן ולאו

הגענו לאחת הנקודות העיקריות במאמר הזה – היחוד של ההן והלאו: עובדים כעת על ספר חדש – "אהלך באמתך" – שנושא עיקרי של אחר המאמרים שלו, "והאמת והשלום אהבו", הוא "ההן והלאו", ה"לא" וה"כן", "לא כן עבדי משה"[ל].

בספר החדש מוסבר שמשה ("משה אמת ותורתו אמת"[לא]) הוא ה"לא" (בחינת "שמאל דוחה"[לב] כל דבר אסור המבדיל בינינו לבין אלהינו) ואהרן ("אוהב שלום ורודף שלום"[לג]) הוא ה"כן" ("ימין מקרבת" כל דבר טוב, כולל הניצוץ הטוב האסור־חבוש בקליפת הרע). לכאורה, כאן כתוב בדיוק הפוך – במדות הלב משה הוא הנצח ואהרן הוא ההוד, שהם כאן "ההן והלאו" – נצח (משה) ההן והוד (אהרן) הלאו. אכן, ההסבר הוא בסוד הנאמר ביעקב (מדת התפארת, הנורא, כנ"ל) "שכל את ידיו"[לד] – המשכת ה"לא" של הגבורה (מקור מדת האמת של משה, דין אמת) לנצח ("נצח ישראל לא ישקר גו'"[לה]) והמשכת ה"כן" של החסד (כן לשון כהן – "אתה כהן לעולם"[לו] הנאמר לאברהם

כב והוא סוד "משתחוים רווחים" שלמעלה מ"עומדים צפופים" (אבות פ"ה מ"ה) – הבטול במציאות ממש בכתר (הנמשך על ידי דעת עליון) שלמעלה מהבטול במציאות בחכמה (פלה"ר ש"ה ד"ה "קול דודי" פ"ב).

כג ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

כד זהר ח"ג צד, ב.

כה ראה ספר הליקוטים דא"ח צ"ע ערך 'טהור', וש"נ.

כו וראה קהלת יעקב ערך 'מקוה' שמקוה הוא ביסוד אמא.

כז סידור עם דא"ח שער כוונות המקוה בסופו (קנט, ד).

כח ראה יחזקאל טז, ד. ועוד.

כט ראה לדוגמה שעה"כ דרושי הפסח יב. ובכ"מ.

ל במדבר יב, ז.

לא תנחומא קרח יא. ובכ"מ.

לב סוטה מז, א; סנהדרין קז, ב; זהר ח"ג קעז, ב.

לג אבות פ"א מי"ב.

לד בראשית מח, יד.

לה שמואל־א טו, כט.

לו תהלים קי, ד.

אבינו[לז] איש החסד) להוד (סוד הכן של הכיוד — כיוד וכנו כנגד נצח והוד, כנודע[לח]). אם כן, רואים כאן באופן מובהק את פעולת התכללות המדות זו בזו על ידי מדת התפארת, סוד "הבריח התיכון"[לט], כח ההכרעה וההתכללות של המדות הנגדיות.

ובפידוט:

משה, שרש ה"לא" (שרש **שסה** מצות לא תעשה), כולל גם את ה"כן" (שרש **רמח** מצות עשה, כאשר **שסה־רמח** — לא־כן — עולים יחד **תריג**, שעולה **משה רבינו**, כנודע). על התכללות זו, שבסוד "מוליך לימין משה זרוע תפארתו"[מ], נאמר "לא כן עבדי משה" (כנ"ל). ב"לא כן עבדי משה" מתבקש להקביל את ה"לא" ל"עבדי" ואת ה"כן" ל"משה" — "עבדי" היינו ה"לא", הבטול שיש אצל עבד שלמעלה ממה שיש אצל בן. "משה" הוא המהות החיובית שלו, ה"הן", אבל הוא מתבטל — "בן שנעשה עבד" (כמו שהרבי הרש"ב אמר על עצמו ביחס לאביו[מא]) — בשביל המעלה של ה"לא".

החבור של "הן" ו"לאו" הוא בסוד הביטוי בקהלת "הכל הבל" – **הן** בגימטריא **הכל** ו־**לאו** בגימטריא **הבל**

ולאידך, אהרן (הכהן הגדול, מדת החסד, "כן" כנ"ל) כולל גם את ה"לא", כמו שנאמר בכהן הגדול "ומן המקדש לא יצא"[מב]. במה מסתיימת פרשת צו שקראנו היום? "ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה הוי' ביד משה"[מג], ורש"י מסביר "להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל" — זהו ה'לא' של אהרן ובניו.

החבור של "הן" ו"לאו" הוא בסוד הביטוי בקהלת "הכל הבל"[מד] — **הן** בגימטריא **הכל** (שכולל את כל המציאות, כל החיוב, ה"הן") ו־**לאו** בגימטריא **הבל** (שמהבהל־שולל את כל המציאות, "הכל הבל ורעות רוח") והם מתייחדים לגמרי בביטוי "הכל הבל" (שתי מלים כמעט זהות, שמתחלפות בחילוף **כ־ב** באי"ק בכ"ר ובזיווגי האותיות לפי ציורן[מה]).

יחוד מפנימיות הכתר

והנה הכח והעוז שיש בקו האמצעי לייחד ולחבר שני הקוין, הוא משום שעולה עד פנימיות הכתר,

קוי הימין והשמאל עולים רק עד חיצוניות הכתר ואילו הקו האמצעי עולה לפנימיות הכתר[מו]. לכן יש בו "כח ועוז", שהם בעצמם כנגד ימין ושמאל — כח הוא הימין (היד שיש בה יותר כח, כמו בפסוקים "ימינך הוי' נאדרי בכח"[מז] ו"גדול אדונינו [במדת הגדולה־החסד] ורב כח"[מח]) ועוז היינו גבורה דעתיק, התגברות החסדים להמתיק את כל הדינין למטה ולהכריע תמיד לכף זכות (נצח של משה, "מוליך לימין משה", כנ"ל).

פנימיות הכתר היא פרצוף עתיק יומין, אבל הוא מיד מסביר לאיזו מדרגה בפנימיות הכתר מגיע הקו האמצעי:

שהוא ענין ז"ת דעתיק יומין וכו'

ז הספירות התחתונות (ז"ת) דעתיק יומין — המדות של פרצוף עתיק יומין, מחסד ועד מלכות — הן החלק של פנימיות הכתר אשר מתלבש בחיצוניות הכתר, פרצוף אריך אנפין (בסוד **ז** תקוני גלגלתא). בנפש, מדרגה זו נקראת "תענוג מורכב"[מט] — פרצוף עתיק יומין הוא התענוג,

לז ויקרא רבה כה, ו.
לח הקדמת תקו"ז יג, ב; קהלת יעקב ערך 'כיור וכנו'.
לט שמות כו, כח; לו, לג. ראה זהר ח"ג קפו, א. ובכ"מ.
מ ישעיה סג, יב.
מא **חתן עם הכלה** הערה קעה (עמ' רעט). וראה ספר התולדות אדמו"ר הרש"ב פ"א.
מב ויקרא כא, יב.
מג שם ח, לו.
מד קהלת א, ב. ובכ"מ.
מה ראה שיעורים בסוד ה' ח"ד עמ' קכ ואילך (ע"פ מאור ושמש הקדמון [קורייאט] פכ"ד יב, ב).
מו ראה שיחת כ' מרחשון תשמ"ב ס"ב (וש"נ). ובכ"מ.
מז שמות טו, ו.
מח תהלים קמז, ה.
מט מאמרי אדה"ז קונטרסים עמ' לח. ובכ"מ.

והוא מורכב כאשר המדות שלו מתלבשות בפרצוף אריך אנפין, כח הרצון (מקור עשר הספירות דאצילות).

ובבחינת בינה דעתיק יומין כו'

בינה דעתיק יומין כבר שייכת לרישא דלא ידע ולא אתידע (רדל"א), **ג** הספירות הראשונות (ג"ר) של פרצוף עתיק יומין, שהן בסוד "ריש גלי"[נ] — הראש הגלוי, שלא מתלבש בחיצוניות הכתר. כפי שהוא יסביר, המדרגה של "וגדולתך אספרנה" שייכת למדרגה הזו, הראש העליון שבכתר. למה הוא מחבר כאן את המדרגה הזו (שהיא חלק מג"ר דעתיק) גם לז"ת דעתיק? יש בבינה מדרגה ששייכת גם למדות, בהיותה המקור של לידת המדות והמקיף שמאיר עליהן, וזו הבחינה עליה מדובר כאן. והוא מסביר — ממקום אחר — מהי בפנימיות:

(וכנ"ל במאמר שחורה אני כו', שבחינת הרגשת שלילת האור דבחינת בינה דעתיק יומין, נמשך מזה בחינת ביטול בכל ההשתלשלות כו').

על הכתר כתוב "כתר עליון אף על גב דאיהו אור צח אור מצוחצח אוכם איהו קדם עילת העילות"[נא]. דווקא בבינה דעתיק, מורגש שמה ש"נראה אור"[נב], דהיינו אור צח ומצוחצח של ז"ת דעתיק המתלבשים בגולגלתא דאריך, הוא ה"אוכם" (**אוכם** בגימטריא **בינה**!), ה"שחורה אני"[נג], ביחס לה' יתברך. ההשראה הזו של ה"אוכם" על המדות היא "הרגשת שלילת האור"[נד], והיא הפועלת בטול בכל סדר השתלשלות (בהרגשת האור יש מעין הרגשת יש, מה שאין כן כאשר מורגש ש"אוכם איהו כו'", על דרך "תכלית הידיעה שלא נדע"[נה], וד"ל).

וזהו ועזוז נוראותיך יאמרו כו', להיות שבבחינת עתיק יומין גם בחי' הגבורות הוא חסדים, והיינו תגבורת החסדים כו'.

"לית שמאלא בהאי עתיקא, כולא ימינא"[נו] — בעתיק יומין גם השמאל־הגבורה הוא ימין־חסד, ומובנו התגברות החסדים (והוא סוד העוז, שרש "ועוזו [נוראתיך]", כנ"ל). לכן משם הכח של הקו האמצעי לחבר את קוי הימין והשמאל, החסד והגבורה (וה"נורא" ביחס לכך גופא הוא תחושת שלילת האור של הבינה — סוד "נורא תהֻלת"[נז], תהלה לשון אור — "ידיעת השלילה" של ג"ר דעתיק, אמונה פשוטה שמעל לטעם ודעת לגמרי, לעומת "ידיעת החיוב" של ז"ת דעתיק[נח]).

יאמרו, קאי על בחינת מלאכים כו', שגם בהם נמשך בחינת הביטול דפנימיות הכתר, ולעשות שלום במרומיו בין מיכאל לגבריאל כו' (וכידוע שמלכות דמלכות דאצילות נעשה עתיק יומין לבריאה כו').

הגילוי של "ועזוז נוראותיך" מגיע גם למלאכים, עליהם נאמר "**יאמרו**" (בגימטריא **נורא**), וגם בהם ניכר שה' "עושה שלום במרומיו", בין הימין והשמאל, על ידי גילוי האור של עתיק יומין של עולם הבריאה (מקום השרפים[נט]), שנעשה ממלכות דמלכות דאצילות, הארת המלכות דאצילות היורדת מאצילות (שם היא "זנב לאריות") להיות "ראש לשועלים"[ס] בעולמות התחתונים.

נ תרגום אונקלוס לשמות יד, ח.

נא ע"פ תקו"ז תקון ע (קלה, ב).

נב תהלים לו, י.

נג שה"ש א, ה.

נד אכן, עדיין יש כאן מורגש, בהיות הבינה דעתיק "תענוג פשוט הבא במורגש", אך מורגש זה ממשיך בטול ב"תענוג המורכב" של ז"ת דעתיק, וד"ל.

נה בחינת עולם יג, לג.

נו זהר ח"ג קכט, א.

נז שמות טו, יא. "**נורא תהלת**" עולה 1092, **מב** פעמים **הוי'**, **מב** אזכרות דתפילין, העולה "**ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ**" (שמואל־ב ז, כג) שבתפילין דמארי עלמא (ברכות ו, א). נמצא שידיעת השלילה היא סוד ההתקשרות של תפילין של ראש, עליהם נדרש (ברכות ו, א) הפסוק "וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך ויראו ממך" (דברים כח, י), דהיינו שלילת כל מציאותם, ואילו תפילין של יד (שכנגד הלב) היינו ההתקשרות של ידיעת החיוב, ברעותא דלבא, "בעין השכל דבלבך את חזי כולא", וד"ל.

נח **ידיעת** החיוב במדרגה זו היינו הארת **דעת** דעתיק באוירא שבין הגלגלתא למו"ס, וד"ל.

נט שעת רצון על זהר ח"ב קסט, א. ראה סידור יעב"ץ ברכת "יוצר אור".

ס אבות פ"ד מט"ו.

"וגדולתך אספרנה" בשבת הגדול ובליל הסדר

כל מה שנתבאר עד כאן הוא הקדמה כדי להסביר את ענין שבת הגדול, ענין "וגדלותיך [כתיב] אספרנה", ששייך דווקא לנשמות ישראל (ובפרט לנשמת דוד המלך, "דוד מלך ישראל חי וקים"[סא]), ולא למלאכים:

וגדולתך אספרנה, הנה גדולתך קאי על בחינת ג"ר דעתיק יומין כו', **ובחינה זו אינה נרגשת במלאכים העליונים, רק בבחינת מלכות דאצילות שהוא בחינת דוד כו'. וכנ"ל שבחינת זאת שהוא** ענין קבלת עול מלכות שמים, מגיע לעצמותו ממש.

הגדולה (חסד, "הגדול"), גדולת עצמותו יתברך ממש, היא למעלה מ"עזוז נוראותיך" (גבורה ותפארת, "הגבור והנורא")[סב]. גילוי עצמותו מופיע דווקא ברדל"א (היינו "חביון עז העצמות" שבפנימיות רדל"א[סג], ובפרט בפנימיות כתר דרדל"א), ונרגש רק לנשמות שהן משרש דוד מלכא משיחא, שמקבלות עול מלכות שמים באמת. קבלת עול מלכות שמים היא בחינת המלכות (בחינת "זאת", כמו שיתבאר בהמשך) — בחינתו של דוד המלך (שבקבלת עול מלכות שמים בשלמות הוא נעשה "זנב לאריות", עצם דרגת המלכות כפי שהיא בעולם האצילות, עולם האחדות), שהוא האומר כאן "אספרנה".

הוא לא אומר כאן בפירוש, אבל "וגדלותיך אספרנה" שייך למצוה שנקיים הלילה אי"ה — ליל הסדר, שבא אחרי ובהמשך לשבת הגדול — המצוה לספר ביציאת מצרים (מצות "והגדת לבנך"[סד]). [מתחילים כבר לספר בשבת הגדול, בה אומרים את ההגדה, 'מתאמנים' לספר.] נכון. לא כל אחד יודע לספר, וצריך להתאמן — בתניא כתוב[סה] שאמונה לשון אימון, צריך להתאמן על האמונה, וצריך להתאמן על הסיפור. כנראה שיש קשר — הסיפור ביציאת מצרים מגלה את האמונה (בסוד "האמנתי כי אדבר"[סו]), מגלה את הדבקות בה' ואת ההשגחה הפרטית[סז].

מתוך ההסבר של הפסוק הוא מגיע להסביר את הענין של שבת הגדול:

רפואה בשבת

והנה זהו גם כן ההפרש שבין כל השבתות לשבת הגדול. והיינו, שבכל השבתות מאיר בחינת ועזוז נוראותיך כו'. ולכן בשבת הוא התכללות כל ההפכים כו', וכידוע בשם הרב ר' נחום נבג"מ על מאמר רז"ל ורפואה קרובה לבא כו'.

בהערה כאן הוא מביא את המקור במאור עינים[סח]:

שבת הוא מלזעוק ורפואה קרובה לבא. וצריך להבין מהו הלשון מלזעוק, הוה ליה למימר מלהתפלל. גם מהו רפואה קרובה לבא. אך דהנה לרפאות איזה דבר צריך לאסוף סממנים מכאן ומכאן, ויש סמנים שצריך לאסוף ממדינות רחוקות, והנה שבת הוא עולם האחדות, וכל העולמות מתעלים. ולכן אינו צריך לאסוף סממנים מכאן ומכאן. מפני שהוא עולם האחדות נמצא כאן יש הכל. כמאמר ויכל אלהים וגו', כי שבת היא הגמר ובהגמר כלול הכל. ולכן נקרא שבת כלה. שכלולה מהכל. וזהו שבת הוא מלזעוק לשון אסיפה, ר"ל שאינו צריך לאסוף הסממנים כנ"ל, ולכן ורפואה קרובה לבא, שאינו צריך לאסוף ממדריגות רחוקות כנ"ל.

פעם לא היו כדורים — התרופות היו בעיקר

סא ראש השנה כה, א.

סב וראה בשיעור שהוזכר בהערה ב שעל שאף שירמיהו ודניאל בטלו בזמן תוקף הגלות את (אמירת) "הגבור והנורא" (בידיעתם שה' אמתי הוא, ולא רוצה שיכזבו לו), מדרגת "הגדול" היא נצחית (נצח הוא ענף החסד־הגדולה), ואף כוללת בתוכה את "הגבור והנורא", ודוק.

סג שער מאמרי רשב"י פירוש ספד"צ פ"א ע"פ חבקוק ג, ד.

סד שמות יג, ח.

סה ראה תניא פמ"ד.

סו תהלים קטז, י. וראה בית אברהם (סלונים) ר"ה ד"ה "אמרו לפני מלכויות".

סז האמונה היא הכח הפנימי של רדל"א והספור שייך לדעת (בסוד סופר־ספר־ספור כנגד חכמה־בינה־דעת). הדעת היינו הבאת אמונת הכתר, שבלא־מודע, אל המודע, כאשר עיקר הדעת־הרגשה הוא להרגיש ולדעת את ההשגחה הפרטית של ה', שלמות דעת זו היא־היא ביאת המשיח.

סח לקוטים (עמ' רפט).

מיני עשבי מרפא ויש סממני רפואה שצריך להביא ממקומות רחוקים. יש כמה סיפורים על צדיקים גדולים ששלחו להביא סממנים מרחוק. האיסוף של כל הסממנים הוא עבודה גדולה של "לזעוק", שהוא מפרש כמו להזעיק־לאסוף (כמובן "וַיַּזְעֵק"[סט] ו"וַיְזָעֵק"[ע] בכמה מקומות בנ"ך). אבל בשבת זוכים לאחדות וכל הסממנים מתכנסים כלולים יחד בתוך "תחום שבת".

בכל שבת נאמר "שבו איש תחתיו", כנ"ל, אבל בשבת הגדול מתגלה מדרגת מלך המשיח, עליו נאמר "צמח שמו **ומתחתיו** יצמח"

בשבת מרגישים שהכל נמצא פה ועכשו, "כל מלאכתך עשויה"[עא] ויש רק מנוחה. אז אין שום צורך, וממילא אסור, לצאת מהתחום. **תחום** אותיות **חותם**[עב], סוד "חותמו של הקב"ה אמת"[עג], היינו האמת של שבת (עד שאפילו עם הארץ אינו משקר בשבת[עד]), עצם קדושת השבת (בחינת "המבדיל בין קדש לחול"[עה]). על מדרגה זו נאמר "ויקדש אותו"[עו], "קדשו במן"[עז], שלא נמצא בו בחוץ כלל, אלא רק בפנים, ולכן אסור לצאת מהתחום־מקום ללקט מן — "שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי"[עח]. למדרגה זו זוכים על ידי מדת "תחתיו", מדת השפלות (פנימיות ספירת המלכות, תיקון הרגשת ה'אני' של רדיפת המחיה של ימות החול, בהם האדם מרגיש את עצמו חולה ורודף אחר סממני רפואה).

כל זה הוא סוד ההתכללות שנפעלת בכל שבת על ידי "ועזוז נוראתיך" (רפואה שייכת לתפארת[עט], מקום ההתכללות וההכרעה לכף זכות, "יעקב אשר פדה את אברהם", כנ"ל).

"בזאת יתהלל המתהלל"

אבל בשבת הגדול מאיר בחינת גדולתך העצמי הנ"ל. ולכן מפטירין בשבת הגדול הפסוק אל יתהלל החכם בחכמתו וגו' וגבור בגבורתו וגו' ועשיר בעשרו וגו' כי אם בזאת יתהלל המתהלל וגו'. והיינו כי חכם וגבור ועשיר הוא ב' קוין וקו האמצעי המייחדם וגו', אבל בחינת זאת הוא מהותו ועצמותו ממש וגו' וד"ל.

ברוב השנים שבת הגדול היא שבת פרשת צו, שבסיום ההפטרה שלה כתוב "אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו. כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי כי אני הוי' עשה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאם הוי'"[פ] (כאשר למנהגנו, מנהג חב"ד, את הפטרת "וערבה"[פא] קוראים רק בערב פסח שחל בשבת[פב]).

הוא מסביר שחכם הוא קו הימין, שראשיתו חכמה, גבור הוא קו השמאל, קו הגבורה, ועשיר הוא קו האמצעי, הקו ה'עשיר' שכולל־מחבר את שני הקוים. אבל המדרגה של "זאת" — המלכות דאצילות, קבלת עול מלכות שמים ששרשה ברדל"א (בג"ר דעתיק, ועד לכתר דעתיק, למעלה מז"ת דעתיק) — היא למעלה מהם (כאשר הנקודה העצמית, רדל"א, מתגלה דווקא בשטח המלכות, ולא בקוי המוחין והמדות, וד"ל), וזו המדרגה של שבת הגדול.

זו המעלה של דוד המלך על האבות (מכח היותו בעל תשובה, והרי "מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולים לעמוד בו"[פג]).

סט שופטים ד, י; שם פסוק יג.
ע שופטים ו, לד־לה. שמואל־א יד, כ.
עא רש"י שמות כ, ט.
עב ע"ח של"ה פ"ג; שעה"כ דרושי יוה"כ דרוש ה.
עג שבת נה, א; ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א.
עד ראה ירושלמי דמאי פ"ד ה"א.
עה נוסח ההבדלה (מברכות כט, א; שבת קנ, ב).
עו בראשית ב, ג.
עז בראשית רבה יא, ב.
עח שמות טז, כט.
עט ראה עבודת ישראל תחלת פרשת וירא.
פ ירמיה ט, כב־כג.
פא מלאכי ג, ד.
פב ראה שו"ע אדה"ז תל, ג.
פג רמב"ם הלכות תשובה פ"ז ה"ד.

בכל שבת נאמר "שבו איש תחתיו", כנ"ל, אבל בשבת הגדול מתגלה מדרגת מלך המשיח, עליו נאמר "צמח שמו ומתחתיו יצמח"[פד] (ובו מתקיים "אמת מארץ תצמח"[פה]), בבחינת דוד המלך (שאמר "והייתי שפל בעיני"[פו]) — כל השבוע הוא 'שפל' ובשבת 'שפל באמת'[פז] (כפי שאמר על עצמו רבי מנחם מענדל מויטבסק[פח], שהיה בבחינת מלך ישראל[פט]). בשפלות של המלכות מתגלה האמונה של הרדל"א (כידוע הרמז ש־**שפלות** עולה ח"פ **אמונה**), כפי שבכל יום הצהרת האמונה היא בפסוק של קבלת **ע**ול **מ**לכות **ש**מים, "**שמע** ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"[צ]. האמונה היא גם למעלה מ"רפואה קרובה לבוא" של כל שבת, כאשר "מיכלא דמהימנותא" ו"מיכלא דאסוותא"[צא] של ליל הסדר נעשות דבר אחד ממש[צב] — ולבחינה זו מתכוננים כבר בשבת הגדול (כאשר פסח עצמו נקרא בתורה "השבת"[צג], היינו 'שבת הגדול', שבת של התעצמות עם גדולת ה' המתגלה ביציאת מצרים).

"מיכלא דמהימנותא" ו"מיכלא דאסוותא" של ליל הסדר נעשות דבר אחד ממש

במושגים נוספים: ה"נוראותיך" שמתגלות כל שבת הן האמת האלקית הבלתי־נתפסת, שמופיעה רק בידיעת השלילה של הרמב"ם (שעדיין לא אוחזת בעצמות), אבל "גדולתך" שמתגלה בשבת הגדול היא הטוב האלקי העצמי, המתייחס לעצמות ה' (כמבואר בספר אור ה'[צד])[צה]. כלומר, שבת הגדול היא הזמן להרגיש את עצם הטוב של ה' — שהוא הוא עצמותו יתברך ממש — ולהזדהות עמו.

סיימנו מאמר קצר של הרה"צ רבי הלל מפאריטש, המבוסס על מאמרי רבותינו נשיאינו[צו] על הפסוק "ועזוז נוראתיך גו'", וראינו בו כמה נקודות חשובות ויסודיות.

פד זכריה ו, יב.
פה תהלים פה, יב.
פו שמואל־ב ו, כב.
פז וראה אמרי מ"י חנוכה נד.
פח ראה זכרונם לברכה א' אייר. נתבאר בהתוועדויות א' אייר לאורך השנים.
פט זכרונם לברכה אייר (עמ' מו).
צ דברים ו, ד. וראה אבודרהם דיני ק"ש.
צא ראה זהר ח"ב קפג, ב.
צב השווה ללוח "היום יום" ט"ו ניסן, וראה ביאור המאור עינים לפסח שיתפרסם אי"ה בגליון פסח הבעל"ט אי"ה.
צג ויקרא כג, יא.
צד אור ה' א, ג. ראה החכמה מאין תמצא עמ' סח, וש"נ.
צה במושגים אמת־טוב־צדק (שנתבארו בשיעור שבת זכור, נדפס לעיל בגליון), פסח הוא חג הטוב, שבועות חג האמת ("תורת אמת") וסוכות חג הצדק (חג של "משפט צדק"), ואכמ"ל.
צו במהלך הפסח נלמדו ד"ה "ועזוז נוראותיך" בסידור עם דא"ח, ביהל אור ובסידור מהרי"ד ושני המאמרים לשבת הגדול בעבודת הלוי.

שיעור

מאור עינים שבת הגדול

מתכוננים לגדלות

קיצור מהלך השיעור

הנושא היסודי בו עוסק תדיר המאור עינים, **העליה מקטנות לגדלות**, מקבל זוית חדשה ב**שבת הגדול** – נקודת המעבר **מהקטנות של מצרים לגדלות של פסח**, החוזרת בכל שנה ושנה.

שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו (שו"ע או"ח סי' תל).

ענייני של פסח, בתוך שלשת הרגלים, הוא חסד[א], וגם שבת ההכנה לו נקראת "שבת הגדול", לשון גדולה, מדת החסד האלקית (כמו בפסוק "לך הוי' הגְדֻלה והגבורה וגו'"[ב]). הגדולה מתקשרת בתורה הזו גם לנושא מרכזי החוזר שוב ושוב במאור עינים – המעבר מקטנות לגדלות. גדלות מוחין אמתית תלויה בהכרה בחסדי ה' (מדת הגדולה) ונסיו, כפי שיתבאר.

עבודה זרה – קטנות הדעת

הענין הוא, שאמרו רז"ל (שמו"ר פכ"א, ז) שעל הים היה קטרוג אלו ואלו עובדי עבודה זרה. וכי אפשר שהיו ישראל עובדי עבודה זרה ח"ו אז. אך שהיו ישראל משוקעים בנ' שערי טומאה בין הקליפות, והיו בקטנות הדעת, ולא היו יכולין לבוא אל הש"י.

ודאי שאם ישראל היו עובדי עבודה זרה כפשוטה ה' לא היה קורע להם את הים, כפי שהוא מנסח במקום נוסף[ג]: "שאם כן לא היה הש"י עושה להם נסים גדולים כל כך, כי קוב"ה לא עביד ניסא לשקרי ח"ו"[ד]. התיאור "עובדי עבודה זרה" מתאר את מצבם של בני ישראל – שקועים ב־נ שערי טומאה[ה] ובקטנות הדעת.

איך אפשר להגדיר מי שנמצא בקטנות הדעת כעובד עבודה זרה? במקום הנוסף הוא מרחיב:

רק הוא כמו שאמרו חז"ל (כתובות קי.) כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה.

"כל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה", ובניסוח עוד יותר חריף – "ישראל שבחו"ל עובדי עבודה זרה בטהרה הם"[ו]. ההסבר בחסידות הוא שחיים בארץ ישראל הם חיים של בטחון מוחלט שכל השפע הבא לאדם הוא אך

נערך ע"י איתיאל גלעדי. יום שבת ויקהל־פקודי־החדש, כ"ה אדר פ"ו – כפ"ח.

א זהר ח"ג רנז, ב. וראה גם בתורה הבאה במאור עינים.

ב דהי"א כט, יא.

ג מאור עינים שמות ד"ה "ויקם מלך חדש".

ד עפ"י ברכות נח, א.

ה וראה מה שנתבאר בזה במדור מאור עינים ויקרא.

ו ע"ז ח, א.

ורק מה', ואילו עבודה זרה בטהרה היא בטחון בדרכים־אמצעים גשמיים להשגת פרנסה, שהם בבחינת "אלהים אחרים" ("וכשאדם מטריד מחשבתו ולבו רק בעניני עולם הזה כל הימים הוא מוריד שכלו שבראשו לדבר הנשפע מכוכבים ומזלות ונעשה גם הם בחי' אלהינו למעשה ידינו כי מעשה ידינו שהוא עסק הפרנסה נעשה מזה בחי' אלהים אחרים"[ז]. בגדלות הדעת רק נוכחות ה' ממלאת את דעת האדם אבל בקטנות הדעת תופסים מקום בדעתו כוחות נוספים:

כי מרגלא בפומיה דהרב בעש"ט נבג"מ זכותו יעמוד לנו, על מ"ש (דברים יא, טז) וסרתם ועבדתם אלהים אחרים, תיכף כשסרתם מאת ה' מיד ועבדתם אלהים אחרים. כי זהו עיקר הדעת לידע שכל כוחותיו וחיותו הוא הבורא ב"ה, שהוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם והוא יתברך מנענע כל הכוחות שלו, ותיכף כשסר מדעת זה נעשה עובד אלהים אחרים, כוחות אחרים זולת הבורא ב"ה, שאין לו דעת זה שכל הכוחות שלו הוא הבורא ב"ה.

הרמב"ם מביא את ההוכחה לכך שה' אינו גוף מכך שהוא מסובב תמיד את הגלגל הגדול[ח], הוא "כח המניע הבלתי מתנועע"[ט], וכאן המודעות הזו שייכת לכל אחד בפרט — להכיר שכל תנועה שלו היא נוכחות של ה' בתוכו. ההכרה הזו צריכה למלא את כל הדעת, את כל המודעות, שלא יהיה שום חלל פנוי ממנה. כאשר חלילה יש כזה חלל אז "'הבור רֵק אין בו מים' אבל נחשים ועקרבים יש בו"[י] — החוסר במודעות ("וסרתם") נחשב מיד עבודה זרה ("ועבדתם אלהים אחרים") משום שהוא נותן מקום למשהו אחר. החלל במודעות הוא רֵיק (ואקום) שמושך לתוכו את אוירה הטמא של חוץ לארץ[יא] (שעל כן האריך אדמו"ר הריי"צ[יב] בחשיבות טהרת האויר שסביב האדם).

וזהו כל הדר בארץ ישראל וכו', ר"ל שהארציות שלו הוא גם כן ישראל כראוי לאיש הישראלי להיות לו הדעת הנ"ל, אז דומה כמי שיש לו אלוה. מה שאין כן הדר בחוץ לארץ, שהוא חוץ לגבול הקדושה שאין לו הדעת הנ"ל, אז דומה כמי שאין לו אלוה. ולכן אז במצרים שהיה הדעת בגלות, על כן היה קטרוג אלו ואלו עובדי עבודה זרה, אבל לא ח"ו שעבדו עבודה זרה ממש.

יציאת מצרים – מקטנות לגדלות

אם כן, קטנות הדעת שהיתה במצרים, כשלא כל הדעת היתה מלאה בגדלות ה' (אלא בקטנות האדם ותחבולותיו), נחשבת כעבודה זרה. אכן, תכלית הירידה לקטנות היא "ירידה צורך עליה"[יג]:

והוציאם הש"י משם ובאו לגדלות. וזהו ותרבי ותגדלי (יחזקאל טז, ז), שבאת לגדלות המוחין.

הנביא יחזקאל מתאר את יציאת מצרים כלידה וגדילה מקטנות לגדלות — "ותרבי ותגדלי", בכמות ("ותרבי") ובאיכות ("ותגדלי"), כאשר אצל בני ישראל 'כמות עושה איכות'[יד] והריבוי הכמותי מביא לגדלות באיכות.

מקטנות לגדלות במעגל השנה
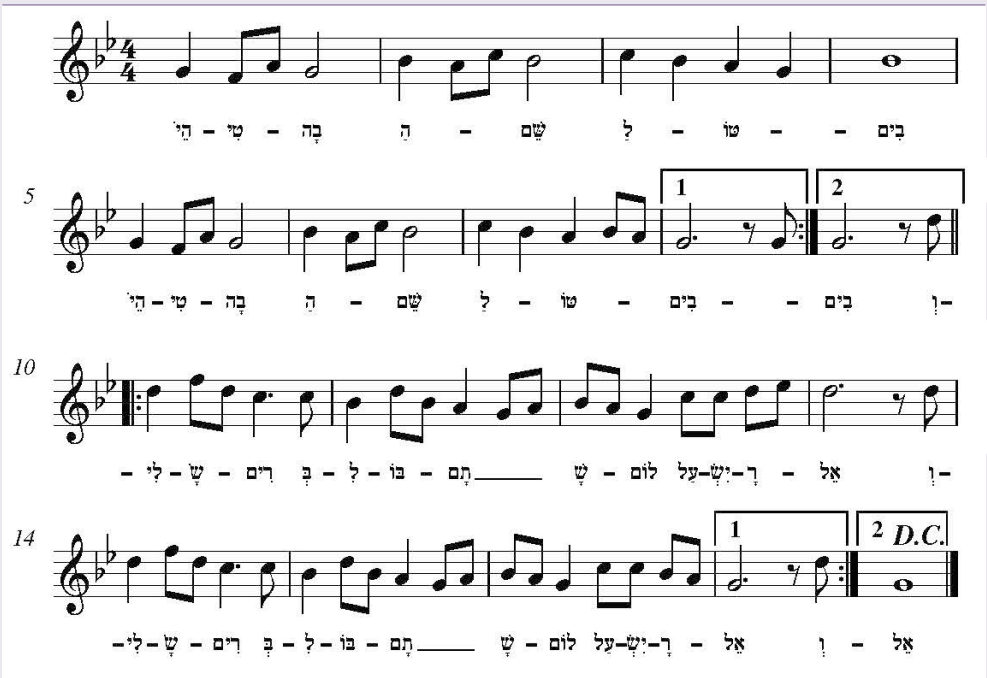
וזהו בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל (ר"ה יא.).

דייש שני מיני גלות, דהיינו גלות כללי והוא גלות כלל ישראל בין האומות, ויש ג"כ גלות פרטי דהיינו אצל כל אחד מישראל שהנשמה בגלות אצל היצר הרע.

קטנות האדם היא משום ש"אכתי עבדי אחשורוש אנן"[טו] — נמצאים בגלות בידי היצר הרע, משועבדים ל'כח' אחר[טז]. הגלות הפרטית היא 'עצמית' יותר מהגלות הכללית — בדרך

ז לקו"ת דרושים ליוה"כ סה, ב.
ח הלכות יסודי התורה פ"א ה"ה.
ט ראה מו"נ ח"ב פ"א; אברבנאל לישעיה ו; אור השכל ח"ג.
י שבת כב, א.
יא גיטין ח, ב.
יב לוח היום יום י"א טבת.

יג לקו"ת בהר מא, א ע"פ מכות ז, ב. ובכ"מ. וכדברי משה למלאכים שרצו שהתורה תשאר בשמים – "למצרים ירדתם? לפרעה השתעבדתם? תורה למה תהא לכם?!" (שבת פח, ב).
יד לקו"ש ח"ב עמ' 293 ואילך.
טו מגילה יד, א.
טז כהגדרת האש (דלעומת־זה) בארבעה אבות נזיקין – "כח אחר מעורב בו" (ב"ק ו, א).

כלל יהודים 'מסתדרים'־'חיים' בגלות הכללית, אך היצר הרע, הנחש הקדמוני, בא להרוג אותם ממש, קודם ברוחניות ואחר כך בגשמיות.

והנה זה כלל גדול, שבכל זמן מהזמנים, נעשה תמיד כשבא הזמן ההוא בכל שנה, נעשה כמו שהיה בפעם ראשון.

הזמן איננו רק קו, המתמיד לנצח מהעבר את העתיד, אלא (גם) עיגול החוזר חלילה (בסוד המשכת הקו מהעיגול הגדול שלפני הצמצום, כאשר שילוב העיגולים הנצחיים עם הקו המתקדם יוצר ספירלה המתעגלת ומתקדמת[יז]). לכן, עוד לפני עבודתנו, הפועלת את "והימים האלה נזכרים ונעשים"[יח], עצם חזרת הזמן פועלת שוב את אותה פעולה[יט] — כך הוא במחזור השבועי, בו "שבת קביעא וקיימא"[כ], וכך בחגי ישראל שמציינים מאורעות במעגל השנה (על דרך תיאור סיבוב כדור הארץ, שכאשר הוא חוזר לאותה נקודה אפשר לתפוס מה שאבד אמש[כא]).

ולכן אנו מברכין שהגיענו לזמן הזה.

וזהו בניסן נגאלו ויצאו מקטנות לגדלות, ובניסן עתידין ליגאל, דהיינו בכל שנה ושנה כשבא אותו הזמן יכול לצאת מקטנות לגדלות כמו בפעם הראשון.

המעבר מאדר לניסן הוא מעבר מקטנות לגדלות. באדר הנסים מלובשים בטבע, והדעת לא תופסת שהכל הוא ה', ובניסן זוכים לנסים גלויים שמעל הטבע, והתודעה מלאה כולה בנוכחות ה' לבדו. שבת הגדול עצמה, על שם הנס, היא הכנה לראית נסים ונסי נסים — "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"[כב].

יז ראה שיעורי סוד הזמן תשע"ט (מכ"ט שבט ואילך), עיניך ברכות בחשבון בראשית עמ' נא ועוד.

יח אסתר ט, כח. וראה תקון שובבי"ם לרמ"ז. מובא בלב דוד (לחיד"א) פכ"ט.

יט שעה"כ דרוש לחג הפורים.

כ חולין קא, ב.

כא ראה ב"ב עד, א.

כב מיכה ז, טו.

הסיפור החסידי

נקמת האיכר | סיפור לפסח

את הסיפור הבא נהג רבי מנחם מנדל מרימַנוֹב לספר בליל הסדר:

איכר הלך ביום השוק למכור ענל. בא אליו פריץ אחד והציק לו בדברים. שאל אותו הפריץ: "כמה תבקש עבור הכלב הקטן?".

ענה האיכר: "הלוא ענל הוא, ולא כלב".

חזר הפריץ ואמר כי כלב הוא זה, אך האיכר לא זז מדעתו. לבסוף תפס הפריץ את האיכר והכה אותו נמרצות: "עכשיו זכור! אם הפריץ אומר כי כלב הוא, אזי כלב הוא ולא ענל". שתק האיכר ולא ענה, אולם בלבו חשב כיצד יתנקם בפריץ רע הלב.

זמן לא רב עבר, והנה נשרף ארמונו של הפריץ. ידו של האיכר הייתה בשֶׂרפה, אולם נקמתו לא הייתה שְׁלֵמָה. האיכר ידע כי הפריץ מבקש אחרי רב־בנאים כדי לבנות שוב את ארמונו, ומיד הגיע לפני הפריץ כשהוא מחופש לבנאי מומחה.

החל האיכר המחופש לחשב את כמות החומרים הנדרשת, ולבסוף הציע לפריץ כי יֵצאו יחד אל היער, כדי למדוד את העצים המיועדים לכריתה. באו אל עץ גדול ביער. רחב היה העץ, והאיכר ביקש מן הפריץ שיעזור לו למדוד את עוביו. כך עמדו משני צדי העץ ופשטו ידיהם להקיף את הגזע. ברגע שבו מתח הפריץ את ידיו, תפס בהן האיכר המחופש, וקשר אותן בחבל מסביב לגזע העץ. הכה האיכר את הפריץ הקשור, כשהוא אומר באוזניו: "אם האיכר אומר שזה ענל, הרי זה ענל! בעת קיבלת את שיעורך הראשון, ועוד שניים נותרו לפניך". כך נותר הפריץ מוכה וכועס, כשהוא קשור אל גזע העץ.

לבסוף שחרר עובר אורח את הפריץ, והביאו לביתו כשהוא חולה וכואב. מיד הזמינו רופאים לרפא את האדון החשוב, והנה בא אל הבית רופא בלתי מוכר. היה זה האיכר, שבא למקום כשהוא מחופש לרופא נכבד. מבני הבית ביקש הרופא המדומה, כי ימתינו מחוץ לחדר, ולא ייכנסו אפילו אם ישמעו כי החולה צועק מאוד, כי הטיפול כרוך בכאב רב. כשנותרו לבדם, נתן האיכר לפריץ את השיעור השני, הכה בו והזכיר: "אם האיכר אומר שזה ענל, הרי זה ענל. זהו השיעור השני ועוד שיעור אחד אלמדך".

חלפו ימים, והבריא הפריץ ממחלתו. אחרי ששבו כוחותיו, חיפש הפריץ את האיכר ולא מצאו. ביום השוק ארב הפריץ לאיכר במקום שבו נפגשו לראשונה, כשישב במרכבתו המפוארת. האיכר זיהה מיד את הפריץ שישב במרכבה, אולם זה לא זיהה את פניו של האיכר. פנה האיכר אל חברו, שהיה רכוב על סוס מהיר: "הנה לך מטבע של עשרים, עכשיו עשה מה שאבקש. פנה אל האיש היושב במרכבה זו, ואמור לו כי אם האיכר אומר שזה ענל הרי זה ענל, ומיד רוץ ודהר בכל כוחך". כשאמר האיש את דבריו של האיכר לפריץ, חשב האדון כי זהו האיכר, ומיד ציווה על המשרת שיתיר את הסוס, וירדוף אחר האיכר החצוף. כשפתח המשרת במרדף על הסוס, נותר האדון לבדו בתוך המרכבה.

היה זה הזמן המתאים ביותר לשיעור השלישי. הכה האיכר את הפריץ מכות נאמנות ואמר: "כעת זכור כי אמת דיברתי", והוסיף, "היה זה ענל, וענל אינו כלב כלל".

כשהיה ר' מנחם מנדל מסיים את סיפורו היה אומר: "והענל — נשאר ענל".

(דברים ערבים)

רבי מנחם מענדל מספר בליל הסדר את הסיפור הזה, כגרסה משלו לסיפור יציאת

נערך ע"י יהודה הס.

מצרים. ובאמת — כל מהלך יציאת מצריים עוצב כסיפור, וכסיפור ילדים דווקא: "למען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים". למה מספרים לילדים, ובהשקעה כזו, את סיפור מפלת הרשעים?

נתבונן כעת במנהג אחד מיוחד של ליל הסדר: שפיכת היין מהגביע, הנעשית במהלך ההגדה.

הפעם הראשונה באה כשקוראים את הפסוק מיואל הנביא, "**וְנָתַתִּי מוֹפְתִים בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ דָּם וָאֵשׁ וְתִימְרוֹת עָשָׁן**". ומעניין — הפסוק ביואל לא מתייחס למכות מצרים, שהם עניינה של ההגדה, אלא נאמר על שלוש המכות שה' יתן לעתיד לבוא.

בהטפה הבאה, שלוש עשרה הטפות אם לדייק, חוזרים אל העבר: מונים את עשרת המכות ושופכים יין מן הגביע על כל אחת מהן, ואז שופכים שלוש פעמים נוספות כנגד שלושת הסימנים — דצ"ך עד"ש באח"ב.

מצאנו אם כן עתיד ועבר, ומה באשר להווה? את ההווה נפגוש ברגע מיוחד — פתיחת הדלת לאליהו הנביא, ואמירת "שפוך חמתך על הגויים... שפוך עליהם זעמך". לשפיכת היין מצטרפת כאן שפיכת החמה והזעם בדיבור, כנגד ההווה העגום של הגלות.

בניגוד לזכר שעושים בהטפת היין כנגד העתיד והעבר, "עקימת שפתיו" שכנגד ההווה "הוי מעשה" בפועל ממש, ובפרט כשאומרים זאת בכל כוחו וכוונתו.

במובן מסוים זהו רגע שיא, הנבנה לאורך כל הסדר: תחילה על ידי החזון לגאולה העתידה ואז הזכרון של גאולת מצרים. מה אומר לנו הסדר המעניין הזה, של עתיד־עבר־הווה? העבר מכונה בספר יצירה "עומק ראשית" — המכוון כנגד ספירת החכמה. העתיד הוא "עומק אחרית" — המכוון כנגד ספירת הבינה, ואילו ההווה הוא נקודת המרכז — הדעת המאפשרת את הפעולה המיידית.

ישנם אנשים המשייכים את הנקמה ברשעים לעבר הרחוק. "היום אנו מתקדמים ונאורים, ומושגים כמו נקמנות הם פרימיטיביים". אך היהדות מנחה אותנו לספר על הנקמה לדור העתיד — ולפתוח את ההגדה דווקא בנקמה העתידית שעוד תבוא. לאחר מכן ניתן לחזור אל השורש, אל עברם של אבותינו במצרים, וקבלת הכח מהעתיד ומהעבר מאפשרת לנו לפעול בהווה את הפעולה הנדרשת.

בחכמת הצירוף הקבלית, כל סדר של שלושת ספירות המח מוליד ומעורר מידה מסוימת בלב. זהו מעין תהליך מחשבתי, שהמסקנה שלו באה לידי ביטוי ברגש מסוים. הצירוף של בינה־חכמה־דעת, או עתיד־עבר־הווה, מכוון כנגד ספירת ההוד, שפנימיותה תמימות.

התמימות איננה התכונה הילדותית המכונה כיום "נאיביות". משמעותה היא שלמות ורצינות. ואכן, נקמה כזו, שבאה לאחר קבלת הכח מהעתיד ומהעבר, היא נקמה סופית ומוחלטת. "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם". זוהי הנקמה הנחוצה כיום נגד אויבי ישראל, נקמה תמימה ושלמה שלא מותירה מקום לספק — "תרדוף באף ותשמידם מתחת שמי הוי".

ורמז נחמד: **כלב**, העולה 52, הוא הנקודה האמצעית של **עגל**, 103. מה משמעות הדבר?

הפריץ המכה הוא בעצמו הכלב הטמא, ואילו האיכר הוא העגל הטהור. אך כפי שמשתקף בסיפור, בתוך (באמצע) האיכר יש נקודה סמויה של עצמות הפריץ ממש, והוא מתגלה כ"יותר פריץ מהפריץ" כאשר הוא מכה ומעניש אותו שוב ושוב.

עם זאת, כאשר מדובר באיכר יהודי, גם בנקמתו הוא אינו **כלב** כלל, אלא **בן** (52) לקב"ה — עם ישראל, בנים למקום, עושים את שליחותו ומשיבים נקם לצריו. כך אומר האבן עזרא על הפסוק "ונקם ישיב לצריו וכיפר אדמתו עמו": "ולפי דעתי שפירושו שהעם יכפר על האדמה ... כי ישראל יעשו נקמה בגוים והם יכפרו על ארץ ישראל בעבור הדם ששופך בה".

(על פי מבחר שיעורי התבוננות י"א,
השלמה מרשימת הרב)

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

התקשרות לרבי

לאחרונה יצא לי הרבה לדון ולהתעסק בנושא של רבי [עם עצמי, עם חברות ועם משפחה] ועלו אצלי כמה שאלות.
למה בכלל צריך רבי, הרי רואים שיש הרבה יהודים שמצליחים לעבוד את ה' גם בלי זה? מה זה אומר להתקשר לרבי – מה זה דורש ממני ומה זה נותן לי? בפרט, עכשיו אחרי ג' תמוז תשנ"ד, מהו אופי ההתקשרות?
יש שטוענים שבחב"ד מתייחסים לרבי כאלוק, בעיני זו אמירה מרתיעה, איך עליי להתייחס לאמירה זו?

מענה:

השי"ת הוא אין סוף ואורו אין סוף. הרבי (הנשיא של הדור, המשה רבינו של הדור – "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא") הוא הצנור (של הדור, בהתאם לאופי הדור) לצמצם־לרכז את אור האין סוף שיוכל לשרות בכלים המוגבלים שלנו ולכוון אותנו לחיים פוריים של עבודת ה' ושליחות לעם ישראל ולעולם כולו (שזהו עיקר רצון ה'). מי שאין לו רבי, יכול להיות צדיק עובד ה' לפי השגתו, אך אינו יונק מן המעין וממילא אין לו השראה של אוא"ס בחייו. בקיצור, לשאול למה צריכים רבי זה כמו לשאול למה עם ישראל זקוק (בכל דור כנ"ל) למשה רבינו (שבעצם זוהי טענת קרח).
בכלל, לגבי התקשרות לאחר ג' תמוז יש לנו מאמר מסודר בשם זה שעונה יפה לשאלות שלך, יש ללמוד בעומק את המאמר הזה, ולהפיץ את תוכנו. [משה רבינו הוא לא אלקים ח"ו, אבל הוא כן "איש האלקים", האיש, השליח, של אלקים להביא את דבר ה' לעם. הוא "עבד הוי'"].

הסבר דעת הרבי בסוגיות מדעיות

פורום 'זהר הרקיע' מורכב מאנשים שחזון 'איחוד התורה והמדע' בוער בהם. לאחרונה עלתה בפורום שאלה על עמדת הרבי ביחס למדע – ככלל, הרבי עמד בתוקף על אמיתות התורה ונצחיותה, גם בסוגיות כמו גיל העולם ואבולוציה וגם בסוגיות רכות יותר, כמו ארבעת היסודות והתפיסה הגיאוצנטרית. פעמים רבות דברי הרבי קשים להבנה ולעיכול עבור מי שמצוי במדע, וממילא גם עבור מי שרוצה להסביר ולייצג את עמדת הרבי. כיצד יש לנהוג במקרים כאלה?

מענה:

לעניות דעתי – כאשר מציגים דברים (בפרט למדענים או אנשים משכילים בכלל) בשם הרבי, הנשמעים 'מוזרים' ביותר לאוזן השומעת, וכמובן שאנחנו רוצים אך ורק לקדש בכך שם שמים, אין להציג את הדברים כדוגמה (dogma), אלא חייבים להעביר אותם בטוב טעם המתקבל על הדעת (של המדען או כל איש משכיל בזמננו, אפילו אם זה רק בדרך אפשר, ללא הוכחה), ואם לא יודעים איך, אז מוטב לשתוק ("מלה בסלע משתוקא בתרין").
בנוגע לשאלת גיל העולם, ראה בספר שלנו 'נעשה אדם'. חוץ ממה שמוסבר שם, אפשר להציע כיוון נוסף: לפי עקרונות הפיזיקה המודרנית ניתן לחלק בין זמן למקום (הגם שביחד הם יוצרים מרחב אחד, אך בכל זאת יש הבדל, גם מתמטי, ביניהם) ולהסביר ששלשת ממדי המקום נוטים לפיזיקה הקלאסית ואילו הזמן

המדור מוקדש לזכות: החיל בצבאות ה'
שמואל שי' **זילבר** לרגל יום ההולדת - **ז' ניסן**.
שיגדל להיות **חסיד, יר"ש ולמדן**

אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

הַפָּדוֹר לְיַלְדֵי יִשְׂרָאֵל

יוֹם הֻלֶּדֶת!

שָׁלוֹם יְלָדִים!

בְּיוֹם רִאשׁוֹן, י"א נִיסָן, נְצַיֵּן אֶת יוֹם הֻלַּדְתּוֹ וִירִידַת נִשְׁמָתוֹ לָעוֹלָם שֶׁל הָרַבִּי מִלְיוּבָּאוִויטְשׁ. הָרַבִּי הוּא הַצַּדִּיק הָרִאשׁוֹן שֶׁהָפַךְ אֶת יוֹם הַהֻלֶּדֶת לְעִנְיָן שֶׁל מַמָּשׁ וְהוֹרָה לְכָל אֶחָד וְאַחַת מֵאִתָּנוּ לַחְגֹּג אוֹתוֹ בְּפֶמְבִּי וּלְנַצֵּלוֹ לְקַבָּלַת הַחְלָטוֹת טוֹבוֹת. מָה בְּעֶצֶם אוֹמֵר לָנוּ יוֹם כָּזֶה?

"יוֹם הֻלֶּדֶת אֶת..."

יוּוּ, יוֹם הֻלֶּדֶת. אֲנִי לֹא מַכִּיר יֶלֶד שֶׁלֹּא מְחַכֶּה לַיּוֹם הַזֶּה... אֶצְלִי, כְּבָר חֹדֶשׁ לִפְנֵי הַתַּאֲרִיךְ אֲנִי מַתְחִיל לְהִתְרַגֵּשׁ, לִסְפֹּר אֶת הַיָּמִים. אֲנִי גָּדֵל בְּעוֹד שָׁנָה וּמִתְקָרֵב בְּצַעַד נוֹסָף אֶל הַמְּבֻגָּרִים. וְשֶׁלֹּא נִשְׁכַּח, בַּיּוֹם הַזֶּה אֲנִי מְקַבֵּל מַתָּנוֹת, נֶעֱרָךְ אֵרוּעַ עִם הַחֲבֵרִים בַּכִּתָּה וְגַם בַּבַּיִת, בְּחֵיק הַמִּשְׁפָּחָה. בְּקִצּוּר, אֲנִי זוֹכֶה בּוֹ לְהָמוֹן תְּשׂוּמֶת לֵב, וְהַתְּחוּשָׁה הַחֲזָקָה שֶׁלִּי הִיא שֶׁ... שֶׁזֶּהוּ הַיּוֹם שֶׁלִּי!

אֲבָל רֶגַע, הַאִם בַּתּוֹרָה יוֹם הַהֻלֶּדֶת בִּכְלָל מְצֻיָּן כְּאֵרוּעַ שֶׁנָּהוּג לַחְגֹּג אוֹתוֹ?

הָאֱמֶת הִיא, שֶׁבְּמַבָּט רִאשׁוֹן נִרְאֶה אַפְלוּ הָפוּךְ. אַתֶּם בֶּטַח זוֹכְרִים לְמִי חָגְגוּ בַּתּוֹרָה יוֹם הֻלֶּדֶת — לְפַרְעֹה... אֶת "יוֹם הֻלֶּדֶת אֶת פַּרְעֹה" הוּא חָגַג בְּתִלְיַת שַׂר הָאוֹפִים וְהַחְזָרַת שַׂר הַמַּשְׁקִים. כָּךְ כַּנִּרְאֶה חוֹגֵג מִי שֶׁמַּחֲשִׁיב עַצְמוֹ לֵאלֹהַּ. "יוֹם אֵידָם" שֶׁל הַגּוֹיִם הוּא הַיּוֹם בּוֹ הֵם מְצַיְּנִים אֶת הֻלַּדְתּוֹ שֶׁל "אוֹתוֹ הָאִישׁ", אוֹתוֹ הֵם הָפְכוּ לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְאֶצְלֵנוּ הוּא צַיּוֹן כְּיוֹם הַמּוּעָד לְפֻרְעָנוּת.

מָה אֲנַחְנוּ כֵּן מַכִּירִים אֶצְלֵנוּ? עִיּוּן בְּלוּחַ הַשָּׁנָה שֶׁלָּנוּ יַצְבִּיעַ עַל יוֹם **י"א** מַרְחֶשְׁוָן, יוֹמָהּ שֶׁל רָחֵל אִמֵּנוּ, וְעַל **ל"ג** >>>

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

הוא בעיקר תופעה קוואנטית, הוא בדיד (discrete) ולא רציף (continuous), וממילא יש 'מרווחים' של 'אין' בין 'יש' ל'יש'. ואם נחבר יחד את נקודות ה'יש' בלבד אז הזמן יצטמצם ויתקצר במאד מאד. ואין כאן המקום להאריך בהרחבה זה.

בָּעֹמֶר, יוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, אֲבָל שְׁנֵיהֶם מְצַיְּנִים דַּוְקָא אֶת יוֹם הַהִסְתַּלְּקוּת מֵהָעוֹלָם, לֹא אֶת הַלֵּדָה. בְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁנִים נוֹסְפוּ עוֹד וָעוֹד תַּאֲרִיכֵי הִסְתַּלְּקוּת שֶׁמְּמַלְּאִים כְּמְעַט כָּל יוֹם בְּמַעְגַּל הַשָּׁנָה. יוֹצֵא מֵהַכְּלָל הוּא מֹשֶׁה רַבֵּינוּ, שֶׁיּוֹם הִלַּדְתּוֹ מְצָיָן בְּ־ז׳ בַּאֲדָר, אֲבָל לֹא נִשְׁכַּח שֶׁיּוֹם זֶה הוּא גַּם יוֹם הִסְתַּלְּקוּתוֹ.

בִּכְלָל, אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים שֶׁהַנְּשָׁמוֹת לִפְנֵי יְרִידָתָן לָעוֹלָם הַזֶּה, הַנְּמוּכוֹת, זוֹכוֹת לַחֲסוֹת בְּצֵל הַשְּׁכִינָה וְלֵהָנוֹת מִקִּרְבָתָהּ גְּדוֹלָה לַה׳ יִתְבָּרַךְ. יְרִידַת הַנְּשָׁמָה אֶל תּוֹךְ הַגּוּף וְהַלֵּדָה, כָּאן לָעוֹלָם שֶׁלָּנוּ, אֵינָן חֲוָיָה טוֹבָה עֲבוּר הַנְּשָׁמָה. הָעוֹלָם עֲבוּרָהּ הוּא מָקוֹם זָר וּמְנֻכָּר, מְרֻחָק מֵה׳, כָּךְ שֶׁלֹּא כָּל כָּךְ בָּרוּר עַל מָה כָּל הַחֲגִיגָה... אַגַּב, אַתֶּם יוֹדְעִים מָה הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁעוֹשֶׂה הַתִּינוֹק מִיָּד בַּשְּׁנִיָּה שֶׁנּוֹלַד? נָכוֹן, הוּא מַתְחִיל לִבְכּוֹת, וְזֶה כַּנִּרְאֶה לֹא סְתָם...

אָז אוּלַי חֲגִיגוֹת יוֹם הַהֻלֶּדֶת מְיֻתָּרוֹת? אוּלַי הֵן מְיֹעָדוֹת רַק לְשַׁמֵּחַ יְלָדִים קְטַנִּים?

תְּחִלַּת הַמַּסָּע

אַתֶּם יוֹדְעִים מָה הַבְּעָיָה? אֲנִי בֶּאֱמֶת לֹא בְּסֵדֶר אִתְּכֶם, כִּי הִתְחַלְתִּי אֶת הַסִּפּוּר רַק מֵהֶאֶמְצַע. אֲנִי מִתְכַּוֵּן לַסִּפּוּר שֶׁל הַנְּשָׁמָה, שֶׁל הַיְרִידָה שֶׁלָּהּ אֶל הָעוֹלָם. אָז מָה בֶּאֱמֶת הַסִּפּוּר הַמְּלֵא? הוּא מַתְחִיל עוֹד הַרְבֵּה־הַרְבֵּה לִפְנֵי שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. אַתֶּם מְזֻמָּנִים לָצֵאת יַחַד אִתִּי לְמַסָּע אָחוֹרָה בְּמִנְהֶרֶת הַזְּמַן. לְיֶתֶר דִּיּוּק, זֶהוּ מַסָּע אֶל מִחוּץ לִגְבוּלוֹת הַזְּמַן, כִּי לִפְנֵי שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם עוֹד לֹא הָיָה בִּכְלָל זְמַן...

לֹא הָיָה עֲדַיִן עוֹלָם, אֲבָל, נִתְפַּלֵּא לִשְׁמֹעַ, נְשָׁמוֹת עַם יִשְׂרָאֵל כְּבָר הָיוּ. אֵיךְ זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת? פָּשׁוּט, כִּי הֵן חֵלֶק בִּלְתִּי נִפְרָד מֵה׳. הֵן "חֵלֶק אֱ־לוֹהַּ מִמָּעַל מַמָּשׁ", וְלָכֵן, גַּם אִם עֲדַיִן לֹא נִבְרָא עוֹלָם — אֲנַחְנוּ כְּבָר שָׁם. וְאָז עָלָה בִּרְצוֹנוֹ שֶׁל ה׳ הָרַעָיוֹן הַנּוֹעָז: לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם. יֵשׁ לַה׳ חֵשֶׁק עָצוּם לִשְׁכֹּן בַּמָּקוֹם הַנָּמוּךְ הַזֶּה, בְּעוֹלָם גַּשְׁמִי. ה׳ רוֹצֶה "דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים"!

הִתְיַעֲצוּת עֶלְיוֹנִית

מָה עוֹשִׂים? לֹא תַּאֲמִינוּ, אֲבָל ה׳ קַיִּם הִתְיַעֲצוּת בַּנּוֹשֵׂא. רֶגַע, עִם מִי צָרִיךְ ה׳ לְהִתְיַיעֵץ? מִי בִּכְלָל יָכוֹל לְיַיעֵץ לוֹ? תְּשׁוּבָה: אֲנַחְנוּ, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כָּל אֶחָד וְאַחַת מֵאִתָּנוּ!

שֶׁתָּבִינוּ: הִתְיַעֲצוּת שֶׁל ה׳ הִיא דָּבָר רְצִינִי, ’עַל אֱמֶת’, לֹא סְתָם הַצָּגָה. זֶה אוֹמֵר לִי, שֶׁהַהִתְיַעֲצוּת שֶׁלּוֹ עִמָּנוּ כּוֹלֶלֶת חֲשִׁיפַת כָּל הַתָּכְנִיּוֹת, כָּל מָה שֶׁעָתִיד לִקְרוֹת בָּעוֹלָם, מִיּוֹם בְּרִיאָתוֹ וְעַד לְיוֹם זֶה וָהָלְאָה. כָּל הֶעָבָר, כָּל הַהֹוֶה וְכָל הֶעָתִיד — הַכֹּל מֻנָּח עַל הַשֻּׁלְחָן. לַה׳ חָשׁוּב לִשְׁמֹעַ אֶת דַּעְתֵּנוּ. כַּמּוּבָן, הוּא בַּסּוֹף זֶה שֶׁמַּחְלִיט, אֲבָל חָשׁוּבָה לוֹ הַדֵּעָה שֶׁלָּנוּ.

נוּ, וּמָה אַתֶּם חוֹשְׁבִים הָיְתָה דַּעְתֵּנוּ?

פָּשׁוּט 'נִדְבַּקְנוּ' בַּהִתְלַהֲבוּת שֶׁל ה' מֵהַתְּכוּנִית וּמִיָּד הֵרַמְנוּ אֶת הָאֶצְבָּעוֹת לְאוֹת הַסְכָּמָה. גַּם לָנוּ יֵשׁ תַּאֲוָה שֶׁה' יִשְׁכֹּן בָּעוֹלָם. אֲבָל הַסִּפּוּר לֹא מִסְתַּיֵּם כָּאן. זֶה הָיָה רַק שָׂלַב א. הַשָּׂלָב הַבָּא הוּא הַמַּעֲבָר מִתְּכְנוּן לְבִצּוּעַ. וּמִי מִתְנַדֵּב לָרֶדֶת לְמַטָּה? שׁוּב מַצְבִּיעוֹת הַנְּשָׁמוֹת לְאוֹת הַסְכָּמָה. אֲנַחְנוּ יוֹרְדוֹת! זוֹ הַשְּׁלִיחוּת שֶׁלָּנוּ! כָּל אֶחָד וְאַחַת מֵאִתָּנוּ הֶחְלִיט לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ אֶת הַשְּׁלִיחוּת הַמְיֻחֶדֶת לוֹ בָּעוֹלָם. הוּא חָתוּם עָלֶיהָ. וּמָה עִם כָּל הַקְּשָׁיִים וְהַהִתְמוֹדְדוּיוֹת? אַף עַל פִּי כֵן!

אַפְלוּ גּוֹבֶר

בָּרֵגַע שֶׁבּוֹ הַנְּשָׁמוֹת מִצְטָרְפוֹת לְהַחְלָטַת ה', הֵן יוֹרְדוֹת אֶל הָעוֹלָם וְנֶחְבָּטוֹת בְּקַרְקָעִיתוֹ. כֵּן, זֶהוּ הָרֶגַע בּוֹ נִכְנֶסֶת הַנְּשָׁמָה אֶל תּוֹךְ הַגּוּף. זֶהוּ יוֹם הַלֵּדָה, וְאָז... מִי כְּבָר זוֹכֵר אֶת מָה שֶׁהָיָה... אֲפִלּוּ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁלָּמְדָה הַתִּינוֹק בְּמֶעֵי אִמּוֹ אָנוּ שׁוֹכְחִים בְּרֶגַע הַיְצִיאָה לָאֲוִיר הָעוֹלָם. כָּאן בָּעוֹלָם כְּשֶׁקָּשֶׁה — קָשֶׁה...

אֵיךְ נִזְכָּרִים בְּאוֹתָהּ הַחְלָטָה גּוֹרָלִית? אֵיךְ תִּרְעֲנַן הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ אֶת הָרָצוֹן לְבַצַּע בָּעוֹלָם אֶת הַשְּׁלִיחוּת? בְּכָל דּוֹר שׁוֹלֵחַ ה' צַדִּיקִים בַּעֲלֵי זִכָּרוֹן חָזָק בְּמְיֻחָד, כְּאֵלּוּ שֶׁלֹּא מַמָּשׁ שָׁכְחוּ אֶת אוֹתָהּ הַחְלָטָה. אוֹתָם צַדִּיקִים אֵינָם מִתְבַּלְבְּלִים. הֵם חֲדוּרִים בַּמַּטָּרָה, וְדוֹאֲגִים כָּל הָעֵת לְהַזְכִּיר לָנוּ אוֹתָהּ.

וּמָה קוֹרֶה בְּיוֹם הַהֻלֶּדֶת? בַּתַּלְמוּד הַיְרוּשַׁלְמִי מוּבָא כִּי בְּיוֹם זֶה מַזָּלוֹ שֶׁל הָאָדָם גּוֹבֵר. מַזָּל הוּא מַשֶּׁהוּ שֶׁנּוֹזֵל. אוֹתוֹ זִכָּרוֹן שֶׁכִּמְעַט נִמְחַק לְגַמְרֵי מֵאִתָּנוּ, וְרַק מְטַפְטֵף אֵלֵינוּ מִדֵּי פַּעַם, מְקַבֵּל בְּיוֹם זֶה רְעָנוּן רְצִינִי. כְּמוֹ פְּצוּעַ בְּצִנּוֹר מַיִם, גּוֹבֶרֶת נְזִילַת הַמַּזָּל בְּיוֹם הַהֻלֶּדֶת וְהַנְּשָׁמָה מְקַבֶּלֶת בָּהּ כֹּחוֹת מְיֻחָדִים, חֵשֶׁק מְחֻדָּשׁ לְקִיּוּם הַשְּׁלִיחוּת שֶׁלָּהּ.

אָז נָכוֹן, בְּיוֹם הַהֻלֶּדֶת אֲנִי **מְקַבֵּל** הַרְבֵּה תְּשׁוּמֶת לֵב מִכֻּלָּם, אֲבָל נִזְכּוֹר אֶת הָעִקָּר: אָנוּ מְקַבְּלִים כֹּחוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה, וְלָכֵן אֲנִי גַּם יָכוֹל **לָתֵת** הֵמוֹן תְּשׁוּמֶת לֵב. לְדֻגְמָא, לְבָרֵךְ אֲחֵרִים. הָרַבִּי מִלְיוּבָּאוִויטְשׁ הוֹרָה לְכָל יֶלֶד (וּמְבֻגָּר) לְנַצֵּל אֶת הַמַּזָּל הַגּוֹבֵר וּלְקַיֵּם בְּיוֹם זֶה הִתְוַעֲדוּת חֲסִידִית הַכּוֹלֶלֶת אֲמִירַת דִּבְרֵי תּוֹרָה וְקַבָּלַת הַחְלָטוֹת טוֹבוֹת.

וּבְיוֹם הֻלֶּדֶת שֶׁל צַדִּיק? הַמַּזָּל גּוֹבֵר בּוֹ שִׁבְעָתַיִם. זוֹ הַסִּבָּה לְכָךְ שֶׁמֻּרְגָּע הוֹפָעַת תְּנוּעַת הַחֲסִידוּת, שֶׁהֻחֱלָה לְהָאִיר אֶת הָעוֹלָם בְּאוֹר פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה, הִתְחִיל יוֹם הֻלֶּדֶת לְקַבֵּל מַשְׁמָעוּת חֲדָשָׁה. פִּתְאוֹם אָנוּ מַתְחִילִים לַחְגֹּג יְמֵי הֻלֶּדֶת. ח"י אֱלוּל, יוֹם הֻלֶּדֶת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְאַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן, הוֹפֵךְ לְהִיוֹת הַיּוֹם הַמֻּרְכָּזִי בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל, וְיוֹם הֻלֶּדֶת הָרַבִּי מִלְיוּבָּאוִויטְשׁ בְּ־י"א נִיסָן הוֹפֵךְ לַ"יּוֹם הַבְּהִיר". מַזָּלָם גּוֹבֵר, וְעִמּוֹ הַמַּזָּל שֶׁל כֻּלָּנוּ.

שֶׁנִּזְכֶּה לְמַזָּל גּוֹבֵר וּמֵאִיר!

שַׁבַּת הַגָּדוֹל שָׁלוֹם וּמְבֹרָךְ!

כ"ט

אמת, טוב וצדק

הם שלשה יסודות מהם מורכבת אישיותו של רבי אמתי, מנהיג הדור, המשתדל בהנהגתו להתדמות לבוראו. עצמותו של רבי היא אמת — הוא 'עצמי', שאמתי עם עצמו בכל מאת האחוזים. מהותו של הרבי היא טוב — הוא טוב לכל, מתוך ידיעה שהאמת חייבת להיות גם טובה. הביטוי במציאות של האמת והטוב הוא צדק — הרבי יודע להצדיק כל אחד ואחד, במציאות נקודת הצדיק שבו, וגם להצדיק את דיני ה', וכך להמתיק אותם לגמרי ולגלות את הצדק האלקי בעולם כולו.

כשלומדים חסידות אין להסתפק בעושר וביפי שבכל פרטיה. בכל דרוש של חסידות יש לחפש 'איפה הרבי?' — איפה הנקודה העצמית, עמה מזדהה הרבי ובה הוא עונה למצוקותיו של הלומד, תובע ממנו ומכוון אותו. זיהוי האמת, הטוב והצדק של הרבי מכוונים למצוא אותם גם בכל תורה שלו, כהדרכה כיצד לגלות את האמת, הטוב והצדק האלקיים בעולם ולקדש שם שמים.

השיעור המרכזי בגליון השבוע עוסק ביסודות החסידות — הגדרת הרבי, הגדרת החסיד והדרך הנכונה ללמוד חסידות, שלב אחרי שלב (לצד שיעורי שבת הגדול, שכבר מכינים אותם לחג הפסח הבא עלינו לטובה).

להצטרפות למפיצי נפלאות:
itiel@pnimi.org.il
85־bit.ly/niflaot
052־4295164 או סְרקו:

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079־9211452 או 02־5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים